

revista n

narradors i narració

número doble 05-06
segona època

solstici d'estiu
2010

solstici d'hivern
2010

narradors i narració

número doble 05-06
segona època

solstici d'estiu
2010

solstici d'hivern
2010

Edita:

**Associació de
narradores i narradors
Museu Etnològic**
Pg. De Santa Madrona, s/n
(Montjuïc) 08038 Barcelona

www.anincat.org
anin@anincat.org
revista.anin@gmail.com

Direcció:

Anna Gabernet

Consell de redacció:

**Xavier Gállego
Silvia Nebot
Blai Senabre**

Correcció:

**Helena Cuesta
Isaac Aguares**

Disseny gràfic:

Znm

Es permet la difusió dels textos
d'aquesta revista sempre i quan
se'n mencioni la font.

La Revista N no es fa responsable
de les opinions dels seus
col·laboradors.

03 Editorial

04 **A foc lent**

Esperit i dones d'aigua

per Joan Soler i Amigó

Vicis que espatllen la conversa

per Lola Barceló

Els contes com a eina terapèutica

per Julio Manau

16 **Un cafè amb...**

Xavier Álvarez

per Anna Gabernet

18 **La llista bull**

per Blai Senabre

20 **Es cou a l'ANIN**

Els contes a l'hospital

per Anna Garcia

Contes al Centre Penitenciari Quatre Camins

per Teresa Saladich

22 **Es cou per aquí**

Marató de contes a la biblioteca Ramon Fernández

Jurado de Castelldefels

per Silva Nebot

III Trobada de contacontes Memorial Yolanda Sin

per Xavier Gállego

Munt de mots: palabras y excusas

per Rubén Martínez Santana

Conte per conte

per Vicent Cortés

VI Trobada estatal de narració oral

per Guadalupe Blesa

36 **Es cou per allà**

Xarxa Internacional de Contacontes

per Xavier Gállego

FEST

per Mercè Rubí

39 **El secret de la picada**

Com ens hem de vestir per explicar contes

per Susagna Navó

La pregunta

42 **Açò com m'ho menge?**

Objecció de consciència

per Xavier Gállego

43 **El correllibres explica**

El premi Helena Jubany

per Joan Jubany

46 **El correllibres proposa**

Rondalles mallorquines

per Roser Ros

Borumballa 2010

per Xavier Gállego

49 **Això era i no era...**

El dimoni fumador

52 **La cita**

editorial

a set mans

Hi ha temes relacionats amb la narració oral que, igual que les ones del mar o les estacions de l'any, tornen a ser element de debat, anàlisi i controvèrsia. Ara fa unes setmanes es tornava a parlar, en els àmbits de la nostra professió, de l'eterna dicotomia entre els contes tradicionals i els valors, suposadament masclistes i/o anacrònics, que aquests transmeten als oïdors dels mateixos.

D'altra banda, en una entrevista realitzada per un mitjà de comunicació d'abast nacional a una col·lega de casa nostra, aquesta defensava efusivament que no tots els contes tradicionals tenen aquests valors i que, de vegades, els finals no són de menjar anissos i ser feliços.

Certament, hi ha algun col·lectiu que treballa en l'àmbit de la igualtat d'oportunitats entre gèneres, que ha manifestat la seva voluntat de fer una profunda revisió dels contes tradicionals i dels seus continguts, amb la sana intenció de passar el tip-ex per les parts que es considerin menys adients per a una educació en igualtat d'oportunitats. A priori, no dubtem de la bona intenció d'aquests col·lectius, però cal fer una reflexió que vagi més enllà de la literalitat del conte. Així mateix, cal diferenciar entre els contes reals, (amb el seu desenvolupament real i el seu final real) i els que se'ns presenten a les pel·lícules de dibuixos animats ideades per un senyor de terres llunyanes i dins d'una nevera.

Sí, sí. Sempre hi haurà qui vulgui revisar els contes tradicionals per depurar-ne els valors. Però amb quin dret ho farà? Els contes tradicionals formen part del patrimoni immaterial de la humanitat, ¿qui serà capaç de dir que té la potestat per canviar-los o revisar-los? A més, ¿per què cal fer un exercici de revisió si la tradició oral està en constant revisió?. Quan un narrador explica un conte té el dret de canviar-lo tant com vulgui, d'adaptar-lo al seu pensament i als seus valors. L'oralitat té aquesta virtut, s'adequa als gustos del narrador. Però sembla que hi ha qui pensa que és millor controlar el que s'explica, fixar-ne uns valors i establir càtedra sobre què és correcte explicar i què no ho és.

Però davant d'aquestes benintencionades voluntats de revisar, depurar i censurar els contes tradicionals està la força de l'oralitat i com ja ha passat moltes vegades anteriorment, la mateixa transmissió oral dels contes anirà portant-los de nou al seu lloc adaptant-se a cada geografia, a cada cultura on arriben. No hem d'oblidar que podem trobar tantes versions d'un conte com narradors l'expliquen arreu del món.

I això, al contrari del que pugui semblar en una primera aproximació, no ens fa més estrets de mires, ans al contrari, ens obre un munt de camins nous. Perquè, gràcies als contes tradicionals podem veure com "érem" tots plegats fa una pila d'anys. I gràcies als contes d'avui dia, podem veure com "som" en l'actualitat. I en el futur, quan expliquem contes mentre surem, ingràvids, dins una nau espacial, potser ens plantejarem si els contes tradicionals (des de Perrault a Rodari, de Sendak a la Funke) no són una cosa desfasada i obsoleta que transmeten valors políticament poc correctes... I de ben segur que algú, embotit en un vestit brillant (amb escafandra i tot!), es plantejarà la possibilitat d'esborrar aquests contes antics del disc dur del HAL de torn o bé adaptar-los als nous temps. Segurament passarà alguna cosa semblant.

Que com ho sabem? Home!, dona!, el cert, del cert no ho sabem, però... com que tot torna, des de les ones del mar a les estacions...

a foc lent

Esperits i dones d'aigua

(de la xerrada per a les Jornades del Riu de Contes,
a Bellver de Cerdanya el 28 d'agost de 2010)

per Joan Soler i Amigó

El nostre vocable rondalla,
un grec l'hauria traduït
per *mythos* sense reserves.

CARLES RIBA

Sota el riu dels contes hi ha el corrent profund dels mites... Ja en l'antiga Grècia s'oposen **dos tipus de pensament**: el *mythos* (narració inverificable, assentada en la poesia, la creença i la religió) i el *logos*, una argumentació basada en la raó, que intenta aportar proves d'allò que afirma.

Malgrat tot, Plató, tot i formar part del món del logos, de la filosofia, recorre contínuament als mites. **Costa de relacionar el discurs mític amb el racional.** Així, per més que avui s'intenta **imposar el coneixement científic i humiliar els mites, el mite** no deixa de ser present en el pensament, per més que sovint es tracti **d'una mitologia sense déus.** La pràctica del nudisme com un retorn a la puresa mítica dels orígens. O el mite prometeic del progrés indefinit, propi de l'era industrial. O el de certs ecologismes. O la teoria del Big Bang, en el fons, per a molts, no és més que un nou mite cosmogònic. La màgia, tanmateix, en tant que pretén transformar la realitat, és més difícil de sotmetre a la raó que no la religió, la qual no és més que una submissió a la divinitat.

"Narrar i no explicar" és la fórmula del mite. I també la vostra, en tant que narradors i narradores. **Gràcies, doncs, d'entrada, per la vostra tasca,** tan necessària en el món difícil, banal i individualista en què vivim. Perquè el conte, a més de narrar, crea comunitat.

Comencem, doncs:

DYANUS I DYANA

Abans del començament, hi havia el Cel lluminós.

Dyaus, en sànscrit.

Llum - dia - cel - brillant -serè - sagrat.

Div dyaus dios dies dyavi deivos divus...

Zeus Deus Dio Dieu Déu Dios...

Cadascú parlava en la seva pròpia llengua i tots s'entenen.

La divinitat brillant i fecundadora, alhora masculina i femenina: ella no era només una costella d'ell sinó el seu costat, la seva meitat, amable i misteriosa.

Era alhora **Dyanus i Dyana**. Djanus i Djana. Janus i Jana.

El Sol i la Lluna. El Dia i la Nit. El Conscient i l'Inconscient.

La raó i el sentiment. La Ciència i la Màgia.

La filla del Sol i de la Lluna és maga. Pronunciar el seu nom és el tabú.

El Sol, Janus, déu del Dia sempre igual a si mateix, no canvia. És, no esdevé. És la manera de ser solar.

De Janus, déu solar, marginat per Apol·lo, resta el déu de la porta del Fòrum, *Janua Fori* (*janua*, en llatí, vol dir porta). A l'entrada del Fòrum de Roma hi havia la imatge de Janus guardant-la des d'una fornícula. Passa a ser el déu de les portes.

Janua Coeli (de l'estança superior on xalen els déus), *Janua Inferni* (de l'estança inferior on reposen els avantpassats).

Januarius és també la porta del any solar. Genere de *Januarius*.

Janus es torna Johannes, per derivació, influït pel Cristianisme. Joan Baptista (24 de juny), la porta de l'Estiu (el Somni d'una nit d'estiu, de Shakespeare, es refereix a la Nit de Sant Joan, la Nit d'estiu per antonomàsia). I Joan Evangelista (27 de desembre), la porta de l'hivern. Són les dues fites del calendari solar, els dos solsticis, tots dos guardats per Janus / Johannes.

La Lluna, Diana, Jana, Joana, deessa de la Nit, que creix i decreix, lluna nova i lluna plena, subjecta a la llei de l'esdevenir, del néixer i el morir, l'etern retorn. És la manera de ser lunar.

Cicle lunar, cicle menstrual, cicle de les pluges, de la sembra, de las marees.

La Lluna és *Me Mah Menu Mena Mene Mensis Mes*.

I també men-surar, mesurar, calendar.

Els calendaris més antics són llunaris: mesuren o calenden les llunes, les de Nadal, de Sant Silvestre, de Pasqua, de Sant Joan, dels Morts (Halloween: *Al Hallow Even*), del Dia Maig (*Walpurgis*)...

Els nostres calendaris són alhora solars (estacions: solsticis i equinoccis) i lunars (fases de la Lluna, mesos, setmanes, setmanes).

Dies i nits. Sols i Llunes. L'any té 13 llunes, 13 mesos lunars, 13 menstruacions. I els embarassos, 10 llunes, 10 mesos lunars.

La línia recta és solar, és el temps lineal, cronològic; **l'espiral és lunar**, és el temps cíclic, de l'etern retorn.

Els humans formem part del Cosmos (regit pel temps cíclic), però també de la Història (marcada pel temps lineal, amb un principi i una fi dels temps).

L'espai i el temps. Ser i esdevenir.

L'ACCIÓ DE LA LLUNA.

L'ETERN RETORN

El ritme lunar ve marcat per la Lluna, influeix en les aigües, en les pluges, en la fecunditat de la dona i dels animals, en la **vegetació** (que neix, fecunda, mor, es podreix i es regenera. D'aquí ve el mot "neòfit", de *neo-fitos*, nova planta, renascuda. Les plantes curen, deixades a sol i "serena", Serena, Sele-ne o Silene, Sirena. Sembrar en lluna nova, talar els arbres i recol·lectar en quart minvant: cal respectar el ritme còsmic. **I és també el destí de l'home després de la mort**. Hécate.

La Lluna i les aigües: pluges, marees, aigües germinatives, fecundadores. Trencar aigües. El Diluvi destrueix però inicia una nova humanitat, a través d'un únic supervivent. I l'arc de Sant Martí que surt després de la pluja.

Animals lunars: el cargol; la petxina amb la perla; l'ós, que hiverna; el gos que lladra a la lluna; l'home-llop, sotmès a la licantropia; el peix; la granota; el serpent...

El serpent. Té tants anells com dies té la Lluna.

Caràcter fàl·lic: és el marit de totes les dones, les desflora i penetra. Té el *ius primae noctis*, el dret de cuixa, un dels mals usos feudals.

Guarda l'arbre de la vida del jardí d'Edén, la font de la joventut, de la immortalitat, les pomes d'or del jardí de les Hespèrides, tresors.

Menjar serp porta a conèixer els secrets, el futur, posseir el llenguatge dels animals, dels ocells. Banyar-se en la sang del serpent-drac fa invulnerable, confereix la immortalitat. Sigfrid.

Relació de la Lluna amb els esperits dels morts (la Lluna és el país de les ànimes. Hécate, la negra, amb Persèfone morta a la falda, predecessora de la imatge de la marededéu dels Dolors. Els cultes funeraris. Els fantasmes i apareguts en lluna plena.

La Lluna fila, pentina, teixeix, ordeix, trama els destins.

Les moires, parques, balangueres, divinitats lunars. Aracne la filadora de teranyines. Té el fus a la mà (el quadre de Las hilanderas de Velázquez). És Ishtar, Astarté, Ester, Hator, Isis, Artemisa (la Diana romana).

És Hécate, deessa dels naixements i les morts. És la fada de la Bella Dorment del bosc, la que es van descuidar de convidar al seu naixement. Per això la noia restarà adormida quan se li trençarà la pinta o el fus.

És Holda, la deessa germànica patrona dels teixidors.

És la Immaculada, amb la lluna i el serpent als seus peus.

La menstruació és la conseqüència de la seducció del serpent envers la dona. Menstruar és estar sota la influència de Men, la Lluna.

La llegenda de sant Jordi, la donzella i el serpent-drac disposat a desflorar-la.

El patriarcalisme s'imposa amb l'agricultura, el sedentariisme, la formació de les ciutats: els homes, encara ignorants de la seva funció progenitora, temen les dones, per les seves virtuts inconegudes, incontrolades: menstruen, queden embarassades i tenen fills... Per això, quan ho sabran les mantindran sotmeses, les posseiran, les violentaran...

Una dona, menstruante, no podia sembrar. Ni es podia banyar al riu (res a veure amb no dutxar-se!).

Els cultes lunars tendeixen a clandestinitzar-se, cerquen la nocturnitat, els boscos, les coves i els descampats.

Aigua-Lluna-Dona. Cercle de la fecunditat aquàtica i lunar.

Cura, rejoyeneix, dóna la vida. Aigua viva, de la vida, de la joventut, font de la salut, de la bellesa.

La *flor del agua*, en la tradició castellana, que enamora irresistiblement: es pot trobar al punt de la Mitjanit de Sant Joan. Transparent, es torna regalim a la dotzena campanada. Brevíssima, impossible.

DIVINITATS O GENIS DE L'AIGUA

Els quatre elements:

El foc: Gaston Bachelard diu que "la vida del foc és un formiguer: follets del foc (espurnes, guspines), dimonis boiets, dimoniets, familianos, minairons, salamandres (el seu lema és *nutresco et extinguo*, m'alimento del foc i l'apago. Jeu en un llit de flames. D'aquí el nom de salamandra que es donava a certes estufes).

L'aire, els silfs o elfs, els follets del vent. L'aigua, les nimfes.

Aigua: "¿Quin grec pot vantar-se de conèixer el nom de totes les nimfes de totes les aigües corrents, fonts i pous?", deia Plutard

Divinitats menors. Genii loci (locals, no globals: només vetllen pel seu lloc i pels que hi viuen i els veneren).

Homer ja distingia, entre les nimfes, les de

-de rius i fonts: nàiades, castàlides, ismènides, pactòlides, ondines...

-de muntanyes, cims, grutes, valls frescals, esquerdes o estunes a les roques: orestíades, parnàsides, helicònides (de les fonts d'Helicó), segons el lloc.

-dels camps i prats, que fan créixer l'herba i peixen els ramats: nàpees...

Més tard s'hi afegeixen les:

-dels arbres: dríades, hamadríades. (Eurídice era una dríade: el tabú que va profanar Orfeu als inferns va ser de girar-se a mirar-la, i ella va tornar al reialme dels morts).

-dels estanys: limníades.

-dels mars: nereides, oceànides, sirenes.

Les nimfes són immortals? Segons Plutarc, no. Com a molt arriben a 9.720 anys.

Són mares d'herois locals, fills d'un déu i una dona, semi-déus (Tetis mare d'Aquil·les). Infants trobats a les aigües d'un riu. Divinitats dels naixements i de l'educació dels herois: educats per nimfes o per centaures. En el bosc, no pas a la ciutat.

Antiga creença: els infants neixen de les fonts, dels rius o grutes i la mare tan sols els rep o els va a buscar a tal lloc (després el lloc d'on vénen els nens serà París) i el pare només els legitima.

DE FADES A BRUIXES

Les fades són perilloses, ambivalents: l'aigua és fecundadora, regeneradora, però també hi regna el caos, habitat per monstres, pel Leviatan.

Amb el cristianisme, les fades són demonitzades. El *locus amoenus* es converteix en lloc maleït; la fada en bruixa; la llum en foscor.

Però hom continua creient en el poder de les aigües: del Jordà; de la rosada de la Nit de Sant Joan (no deixa envellir allò que toca); de la pluja; de l'aigua beneïda per a beneir i curar; de l'aigua baptismal, que renta el pecat original; del salpàs per a exorcitzar, per a comunir...

A la Vetlla Pasqual té lloc la benedicció de l'Aigua nova, tot seguit de la del Foc nou i de la Llum.

I moltes marededéus foren trobades en coves i fonts: Fontcalda, Fontromeu, de la Salut, Lurdes!, llocs d'antics cultes aquàtics.

La demonització culminarà amb la Inquisició. Abans, per l'Església, les bruixes, les malèfiques, no existien: era una superstició que calia combatre, calia foragitar-les de la creença popular. Però sant Tomàs d'Aquino insisteix a assegurar que existeixen i que escampen el mal: per això cal identificar-les, perseguir-les, jutjar-les i cremar-les. De magues esdevenen bruixes.

El nom de bruixa prové del català i l'occità contemporàniament (el castellà l'adopta un segle després). Les bruixes són les que es reuneixen en els bruixerars o bruguerars, als descampats, per celebrar els vells cultes pagans (*akera larri*, en èuskar, vol dir "prat del bosc"), confosos després amb el catarisme i amb el judaisme, quan aquests col·lectius són perseguits: per això, en català, les assemblees o reunions de bruixes s'anomenen sàbats. Han d'amagar-se en la nocturnitat i ocultar-se en els boscos.

Així com els homes s'agrupen en confraries, les dones, en **societats secretes**.

NOMS TRADICIONALS DE LA FAUNA MÍTICA DE LES AIGÜES

Segons Rosend Serra i Pagès:

dones d'aigua, encantades, goges, aloges, bagasses, paitides, sirenes. Dones de fum i d'aire, dones de fum, llufes (etèries, invisibles, silencioses: d'aquí vindrà el nom que donem a certes ventositats). Són les que produeixen els ecos o tornaveus.

També, en el rondallari, hi ha velletes amb un nen a braç, com les velles mares paganes. Nosaltres, en canvi, no tenim tradició de vareta màgica. Ni de bruixes amb barrets punxeguts: ens vénen imposades per la globalització, no són *genii* dels nostres *loci*.

El nom més usual és encantades. Fada és un nom culte (*fatum*, plural *fata*, de la família de les parques i les moires, balangueres, matres germàniques (popularment "martes", en lloc de "matres": "del temps que la Marta filava..."), les nornes nòrdiques, les mamsu irlandeses).

Ducunt volentem fata nolentem trahunt... (els fets condueixen qui es deixa, però arrosseguen qui no es deixa), deia Sèneca.

(L'expressió màgica del rondallari mallorquí "Per la fat i fat"... no ve de fada ni de fat, sinó de la primera sura de l'Alcorà, l'*Al-Fatiha*, l'Obridora).

Enfadar-se. Enfadar, enhadar. Malfadat, Malhadado... Fatal, fatídic.

Encantar: obrar sobre algú dient-li paraules màgiques.

En sentit secundari, parar, paralytzar, atordir.

Lorelei encisa, encanta, els mariners i xoquen contra les roques de la riba del Rin.

ON VIUEN, A QUÈ ES DEDIQUEN

On viuen? on es reuneixen?

En coves, baumes, fous, megàlits, roques, estunes, fonts, gorgs, estanys, mar, palaus sota l'aigua... en castells, muntanyes...

Toponímia: El dolmen de la Casa Encantada (Sarrocà de Bellera), la Mola Encantada, les Encantàries, la font dels Encantats, el forat del Encantats, la muntanya dels Encantats, el gorg de les Encantades, la bauma de les Encantades o Encantàries.

Madremanya, Madrona = *Matre magna, Matrona*

Lluc = bosc sagrat.

Què fan?

Filen i teixeixen la vida i el destí de les persones.

Canten, es pentinen (la pinta, el fus: filar, pentinar), renten les seves robes blanques, a cops de picadors, l'estenen pels prat, pels matolls i per les roques. Aconseguir robar-los-en una peça porta la sort a casa.

Són boniquíssimes, atractives.

A ple dia, sota un sol torbador, o al capvespre, o a l'alba, a entreclaror, als crepuscles. De dia n'hi ha que es converteixen en merles d'aigua...

D'unes es diu que no poden tenir fills, ni donar-los de mamar. Els agraden molt les criatures. Per això roben els nadons,

si encara són fats (joc de paraules: fat, de fada; i fat, insípid, sense sabor, sense sal) i encara no salats (és a dir, batejats, ja que en el ritual de bateig se'ls fa tastar sal): d'aquí la tendència a batejar les criatures tot seguit de néixer, per no ser robats o embruixats per les fades... O els maten, per enveja o despit.

Poden arribar a casar-se amb un humà, per a tenir-ne fills. Però és una aventura perillosa. Pels tabús que afecten aquesta mena d'unions.

Noms propis d'encantades: Floridalba (eco), Flordeneu (Carnigó), Estarella (Verdera), Morgana (popularment convertit en Mariagna), Melusina, Titània, Lorelei...

Las dones d'aigua:

Xana asturiana = fades d'aigua.

Ve del llatí Diana, Djana, Jana. Aquest nom, antigament, s'aplicava a qualsevol petita divinitat rural, i finalment a les dones d'aigua.

En català havia de derivar a *jana*, forma amb què apareix traïda al mossàrab. A Catalunya, *joana* és nom de bruixa.

En el País Valencià, *Yanna, Jana, ianes*, encantades...

A Occitània, *daunas d'ayga* (cerquen home per a casar-s'hi, i cultiven pomeres que fan les pomes d'or i les donen als nois: fruita de l'amor. Posen condicions semblants a les de les nostres dones d'aigua per a casar-s'hi o deixar-se estimar.

A l'Alvèrnia, *danne d'aigüe*.

Al País Basc, són les *lamiak* (deformes: pota d'ànec o de cabra).

A Astúries, *xanes*.

A Cantàbria, *anjanas, linjanas* o *mozas de agua* (menudes i amb una estrella al front). Allà on trepitgen, neixen flors grogues, que porten felicitat.

També se'n troben a la Gran Bretanya -*Greensleves*: ulls verds, mànigues verdes-, a Gales, a Bretanya, al Bearn, a França -*Melusina*-, a Alemanya -*Lorelei*-, a Escandinàvia -*nixe*-, a Polònia -*rusalki, boguinki* (raptan els nounats-, a Rússia -*berég*, ribera-, als Balcans -*pascha rosarum*-... fins a Madagascar -*zazavavin*-

drano (rapten homes i se'ls emporten a viure a sota l'aigua; és tabú anomenar i usar la sal)- i a l'Índia -les *apsares*: viuen als núvols; les *wriksaka*, són causants del cicle de fecundació-destrucció. Formen part d'un fons mitològic indoeuropeu. Per això la cultura grega i la cèltica tenen trets molt comuns en aquest camp.

Llegendes:

A Sant Iscle de Vallalta (riera de Sallent) i a la riera de Santa Fe del Montseny. En un descuit, un home els roba una peça de tela de les que teixeixen, o rentada i acabada d'estendre. Té sort per sempre més.

Tabús més comuns a les llegendes:

–Pronunciar el seu nom numèric o la seva naturalesa espiritual aquàtica.

–Acostar-s'hi si no és no havent menjat ni estant en dejú, ni vestit ni despullat, ni a peu ni a cavall. (amb una llavor de mill a la boca, embolicat amb una malla o xarxa, muntat a cavall d'una cabra).

–Entrar en una habitació determinada, on guarda el seu secret.

–Girar-se a mirar-la.

–Veure-la despullada.

–Intentar veure-la qualsevol dissabte de l'any, o mentre es renta.

–Anomenar la sal.

–...

A Gombrèn, un home es va casar amb una encantada de les coves de la Coma del Llenyot: després de la nit de noces, **té prohibit de girar-se**: però sent udols, crits espantosos, es gira i queda convertit en pedra.

La fada o sirena Melusina: ocultament es torna serp de cintura en avall: el marit incompleix la promesa de no **espiar-la mentre es banya**: veu que recobra la forma de sirena o dona-serpent. La perd per sempre més, però a les nits ve a donarmamar als seus fills.

Una dona d'aigua de la cova de Rialb té un nen però, no tenint llet, no pot donar-li el pit. Busca una dida i a casa d'ella mai no hi falta de res... fins que incompleix **un tabú** i ho perd tot.

A un home que passava prop de la Balma del Congost (Empordà), les goges li van donar un nen de pit perquè el criés i els el tornés al cap de l'any: li van pagar amb una faldada de segó i l'home la va llençar, sense adonar-se que s'havia convertit en or.

Un pastor es va enamorar d'una dona d'aigua i en va tenir dos fills: un dia que ella es pentinava se li va trencar la pinta i **el marit la va recriminar dient-li que era una dona d'aigua**. Ja no la va veure més, però ella cada dia acudia a pentinar els seus fills.

La reina de la Fou de Bor va anar de part i va acudir a una llevadora de Bor: si en acabat d'assistir al part no s'hagués rentat les mans, tot el que hagués tocat se li hauria convertit en or, però se les va rentar a la riera. Va pecar de neta.

L'hereu Viaplana (de prop de Granollers) es va casar amb una dona d'aigua i en va tenir dos fills. Una vegada que l'home era fora per negocis, la seva muller, la dona d'aigua, pressentint que s'acostava una calamarsada, va manar als mossos segar el blat encara verd, abans de temps. **Malhaja la dona d'aigua!** va recriminar-li el marit en tornar i veure el blat segat. Havia trencat el tabú d'anomenar-la. Ella, de sobte, va desaparèixer. La masia es va veure sumida en la misèria. Però a les nits ella anava a la cambra on dormien els seus filllets, els acotxava i plorava a llàgrima viva. Les llàgrimes es tornaven perles i la nena les recollia. Sort d'aquell tresor quan el pare va haver de casar la filla: va ser un bon dot!

Semblant a aquesta llegenda és la de Can Blanc d'Arbúcies, o la de Can Prat de Gualba -al gorg Negre-, o la del fadrí d'Espui (Pallars Jussà), i la del fargaire de Bor (Cerdanya).

Bibliografia:

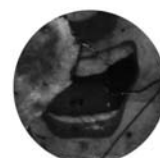
EUGENI D'ORS, **Gualba la de mil veus**

JACINT VERDAGUER, **Canigó**.

W. SHAKESPEARE. **Un somni de Nit de Sant Joan o El somni d'una nit d'estiu**.

MANEL FIGUERA I ABADAL. **Llegendes de Cerdanya**.

XAVIER RENAU. **Dona d'aigua. El mite de la nimfa dels gorgs interpretat de nou**.

a foc lent

Vicis que espatllen la conversa

per Lola Barceló

SEGON VICI

El costum d'interrompre i de parlar més d'una persona a la vegada

L'abat André de Morellet va assenyalar en el seu decàleg de 1812 que aquest segon vici és la conseqüència de la manca d'atenció envers els altres i de no permetre que els contertulis puguin explicar i desenvolupar la seva idea. De fet, és un vici tan empipador com habitual, la qual cosa em fa pensar que forma part del nostre DNA, que en el fons el considerem una mostra d'espontaneïtat i de dinamisme que acolorix la conversa. Adonar força a aquesta hipòtesi hi ha contribuït en dies passats veure que tota una unitat d'un curs de castellà per internet de l'Instituto Cervantes està dedicada a les interrupcions. Perquè cal saber com i en quin moment del discurs es pot interrompre, sense que l'altre perdi el fil del que estava dient.

I açò em porta als contes. Cal, per diferents motius, aprendre a tolerar les interrupcions i fins i tot incorporar-les a la sessió Els infants acostumen a ser molt participatius i molts cops només pel plaer de sentir l'atenció d'algú davant. De fet mai he tingut clar si em sento bé amb els xiquets perquè jo mateixa sóc allò que es podria qualificar de maleducada (o educada a mitges) o bé perquè he après que les interrupcions són com els mocadors de paper al bolso: cada cop que fiques la mà per treure'n alguna cosa et trobes el maleït paquetet enganxat als dits; en canvi, quan ets en un bany públic i ja és massa tard... ai, on són!!!

En general, el públic adult no acostuma a interrompre les sessions més que per aplaudir o... per anar a la barra a demanar una cervesa, per xiuxiuejar al veí del costat una cosa que només en aquell moment li pot dir (potser li demana un mocador de paper per anar al bany), per escurar-se la gola com si fos en un concert matinal al Palau de la Música, per demanar foc... El problema greu és quan fem la sessió en un bar i, tot i la publicitat anticipada i ben visible, hem de compartir l'espai amb clients que no tenen ganes de sentir contes. Bé, què voleu que us digui? És un risc, no és responsabilitat del propietari del local. Jo he vist de tot: un narrador que aconsegueix atreure l'atenció de qui no volia sentir contes i el mateix company que en una altra situació similar acaba de morros i barallat amb el món.

Recordo amb molta nostàlgia quan periòdicament anava amb la Marga, la Teresa, la Catherine i la Mar a la presó preventiva de Wad Ras. Al començament les dones eren desconfiades (l'ambient no és el més escaient per a fer amistats) però passat més d'un any es va crear un bon canal d'intercanvi de contes i d'històries. Aquelles dones tenien un nivell d'escolta com poques vegades et trobes amb el públic adult. Potser és el resultat de la reclusió. Però les interrupcions sovintejaven... i s'agraïen!

tolerar les interrupcions

TERCER I QUART VICI

Quan un mateix és el seu millor públic

Encetem el tercer article de la sèrie dedicada a l'art de conversar amb el benentès que la narració oral és un art escènic i com a tal un diàleg entre el públic i el narrador. No estem davant una qüestió vulgar. De fet les consultes de psicòlegs i psiquiatres vessen de persones que busquen algú que els escolti.

[Reportatge de Sara Sans a *La Vanguardia*. «Mi amigo el psicólogo». 6/08/2010]. El narrador oral ha de desenvolupar una escolta profunda i al mateix temps ser conscient del seu diàleg interior de manera que sigui un pont vers els oïdors i no un obstacle per a la comunicació.

Cal conèixer les paraules, deixar-se endur per la seva fascinació, fer més ampli el nostre lèxic i fer-lo servir amb absoluta llibertat pel plaer de qui narra i de qui escolta. Darrere de les paraules estem construint la bellesa d'un moment efímer que no podríem tornar a reproduir tot i que volguéssim. Però cal que les paraules siguin la bastida d'una emoció honesta, aquesta és la responsabilitat del narrador. Per tant, intentar sorprendre l'auditori és sempre meritori però hem d'evitar-ho si tenim una certa tendència a la provocació. El narrador es despulla sempre davant els altres provant emocions contraposades i molt fortes que cal controlar. És nostre el dret d'explicar els contes que hem programat per a una sessió concreta, però si detectem un rebuig en l'ambient, hauríem de poder reaccionar sobre el terreny per capgirar-lo. És absurd voler agrapar-se a un programa concret que no interessa als oïdors perquè en patirem el desinterès. Dominar un repertori variat ens pot ajudar a salvar aquest tipus de situacions, les quals generen molta incomoditat a totes dues bandes.

L'emoció honesta de la qual parlava abans té a veure també amb la generositat. L'egoisme, és a dir, parlar massa d'un mateix sense plantejar-se si els altres hi estan d'acord, és un vici comú del que es guareix amb l'experiència o tot el contrari. En realitat hauria de ser a partir de l'interès dels altres que estiguéssim autoritzats a parlar d'un mateix en una conversa. El consell de l'abat de Morellet ens serveix igualment per a una sessió de contes:

no abusar mai dels referiments personals
si no són justificats.

Crec que és un error construir una sessió en funció de la biografia, però és igualment equivocat no ser conscient que l'elecció dels nostres contes obeeix sempre a la circumstància personal de cada narrador.

a foc lent

Els contes com a eina terapèutica

per Julio Manau

Els contes serveixen per fer dormir els nens i per despertar els adults.

Són paraules de Jorge Bucay, conegut psicoterapeuta que utilitza els contes en el dia a dia amb els seus pacients.

Efectivament, els contes tenen un potencial terapèutic que sovint ignorem. Quan escoltem un conte ens relaxem, desconnectem dels nostres problemes, no tenim activades les defenses amb què anem per la vida i aleshores el conte entra dins nostre per sota el radar... i comença a actuar.

Però, com actua un conte a nivell terapèutic?

Els contes estan plens de metàfores i de símbols, i ambdós són curatius per ells mateixos.

El nostre cervell entén perfectament les metàfores i els símbols.

De fet, quan no tenim l'experiència viscuda d'alguna cosa, la millor manera d'entendre aquesta cosa és mitjançant una metàfora.

Però anem a pams...

Què és una metàfora?

Una metàfora és una traslació del significat concret de les paraules a un altre de figurat, en funció d'una comparació. El que fa la metàfora és substituir una o més paraules per unes altres que podem associar intuitivament al significat original. Un exemple podria ser el nom de la protagonista d'un conte molt conegut, *Rínxols d'or*.

Tots entenem que aquesta nena té un bonic cabell ros arrissat, però, evidentment, té molta més força per a la nostra ment aquesta expressió que no pas *Rínxols rossos*.

Per altra banda, en aquest exemple, la paraula or, també és un símbol. L'or simbolitza la llum del sol, que és el mateix que dir la intel·ligència divina. Certament, tots tenim alguna cosa de diví a dins nostre i una part de la nostra feina en aquest món consisteix a connectar amb aquesta part. Almenys, això és el que ens diuen la majoria de contes.

Un altre símbol que es repeteix als contes és la boda entre el príncep i la princesa. Aquest símbol representa la unió del principi masculí i el principi femení. En clau intrapsíquica això no és res més que desenvolupar aquella part de la nostra psique que ens falta. Tots els psicòlegs podrien estar d'acord que això és saludable per a la nostra personalitat. Doncs bé, els contes de fades ja fa molts segles que ens estan dient el mateix en clau simbòlica.

Així doncs, un símbol és una representació sensorialment perceptible d'una realitat mitjançant alguna altra cosa, una altra realitat. A diferència de la metàfora, en el símbol, no hi ha una simple substitució d'unes paraules per altres, sinó que en el símbol hi ha una profunda relació entre el significat i el símbol.

Algunes característiques del símbol són...

- Serveix per explicar i explorar un món desconegut
- Ens serveix per recolzar-nos en les emocions quan no podem recórrer a la lògica
- És un intermediari entre allò que és concret i allò que és abstracte
- És unificador. Aporta una explicació sintètica que ajuda a ubicar-nos dins l'univers i a donar un sentit a l'existència
- És pedagògic i terapèutic

Però si els contes només fossin una successió de metàfores i símbols, no tindrien l'efecte que tenen sobre nosaltres. Allò que els fa tan poderosos és que tots aquests símbols i metàfores estan perfectament organitzats dins una història.

I és que la nostra ment està organitzada mitjançant històries. Ens expliquem la vida i la realitat amb històries. Construïm la nostra identitat explicant-nos la història de qui som. Al mateix temps, els altres ens expliquen la seva realitat mitjançant les seves històries. Els mitjans de comunicació ens expliquen el món amb milers d'històries diferents cada dia. En definitiva, sense històries no podem viure. Si volem entendre alguna cosa l'hem d'explicar amb una història.

I quan a una història li afegim els símbols i les metàfores, ja tenim els ingredients necessaris perquè aquella història capti la nostra atenció i causi en nosaltres un efecte molt potent que sovint passa desapercbut a la nostra consciència.

Tornant als contes i segons el psicòleg espanyol i expert en conteteràpia Lorenzo Hernández Pallarés, podem fer una classificació dels contes en funció del seu significat.

- Els contes **emosèmics** són aquells que indueixen una emoció. Acostumen a ser contes molt senzills, adreçats al públic més menut i estan àmpliament il·lustrats.
- Els contes **monosèmics** contenen un únic missatge clar, unidireccional i que no necessita explicació ja que s'entén perfectament sense haver d'entrar a fer interpretacions. Exemples d'aquest tipus de contes podrien ser la majoria dels contes recopilats per Bucay i molts d'altres d'origen oriental.
- Els contes **polisèmics** són els que tenen un nivell de complexitat molt més gran. El seu missatge no és tan clar d'entendre ja que ens diuen moltes coses alhora. Aquí tenim tota la tradició de contes que hem escoltat de petits. Són els contes de fades o els contes meravellosos.

Algunes característiques del conte meravellós són:

- La història té lloc en un món meravellós en el sentit d'intemporal o irreal. Per això acostuma a començar amb una frase del tipus "*hi havia una vegada*". Aquesta frase inicial és una mena de ritus de transició que ens prepara per accedir al nostre món màgic-simbòlic.

- Els personatges, objectes o situacions pertanyen a aquest món màgic-simbòlic i no tenen res a veure amb les estructures lògic-formals del pensament racional i causal.
- El final ha de ser feliç per força. Els dolents han de ser castigats i els bons premiats.
- De la mateixa manera que tenen un ritus d'entrada, han de tenir un ritus de sortida que ens permeti tornar al món real. Són les frases del tipus "*i van ser feliços per sempre més*" i moltes d'altres.
- Ens parlen dels problemes que ens anem trobant en el transcurs de la nostra vida: la identitat, les relacions amb els altres, les pors, etc... i ens donen informació per poder sortir-nos-en amb èxit i anar cap endavant.
- Tots tenen una mateixa estructura. Els personatges segueixen sempre la mateixa seqüència d'accions. En la seva obra "*morfologia del conte*" Vladimir Propp recull fins a 31 funcions diferents. Això no vol dir que en tots els contes apareguin totes les funcions, però sí que sempre apareixen en el mateix ordre. Exemples de funcions serien: l'allunyament de la casa, la imposició d'una prohibició, la transgressió d'aquesta prohibició, la carència d'alguna cosa, el combat amb l'enemic, el reconeixement de l'heroi, etc...
- Els personatges són arquetípics i estereotipats, amb pocs matisos.
- Són anònims, una creació de l'inconscient col·lectiu del qual parlava Jung, i es transmeten oralment de generació en generació. De fet, no hi ha constància escrita fins fa dos segles, època en la qual apareixen els grans recopiladors de contes: els germans Grimm, a Alemanya; Andersen a Dinamarca; Perrault a França...
- La història és lineal, i les estructures lingüístiques i morfosintàctiques són força senzilles. Hi abunden les metàfores, els símbols i les al·legories.
- La seva estructura és força estable amb el pas del temps i força similar a gairebé totes les cultures. La diferència rau en el fet que en alguns llocs es dona més importància a unes coses i en altres llocs a altres de diferents, en funció dels valors i els problemes de cada societat.
- Tenen una trama superficial i una trama profunda.
- Es poden llegir en clau interpsíquica *—els personatges simbolitzen les diferents persones que ens podem trobar a la vida*

i ens ensenyen a relacionar-nos amb elles— i en clau intrapsíquica *—els diferents personatges simbolitzen diferents aspectes de la mateixa persona que interactuen dins seu i ens ensenyen a harmonitzar aquestes parts—*.

- Contenen diversos missatges, són polisèmics.

Ara bé, ¿què fa que el símbol sigui tan poderós, què fa que la nostra ment entengui perfectament el llenguatge simbòlic?

Va ser Piaget, el pare del constructivisme, qui va respondre a aquesta qüestió amb la seva teoria de les etapes del desenvolupament cognitiu des de la infantesa fins a l'adolescència.

Aquesta teoria descriu les diferents etapes en l'aprenentatge del nen:

Període sensomotor. Dels zero als dos anys. La conducta del nen és fonamentalment motora. No hi ha representació interna dels esdeveniments externs. No pensa mitjançant conceptes.

Etapa preoperacional. Dels tres als set anys. És l'etapa del pensament i del llenguatge que modula la seva capacitat de pensar simbòlicament. Comença a representar els esdeveniments externs mitjançant símbols. Com que encara no és capaç de fer un raonament lògic, atribueix propietats màgiques als objectes. Aquesta etapa és coneguda també com a etapa del pensament màgic-simbòlic.

Operacions concretes. Dels vuit als catorze anys. Els raonaments es tornen lògics i poden aplicar-se a resoldre problemes concrets.

Operacions lògic-formals. A partir dels catorze anys. L'adolescent és capaç de fer una abstracció a partir de coneixements concrets mitjançant el raonament lògic inductiu i deductiu. Apareix la capacitat de treballar amb conceptes abstractes.

Doncs bé, quan evolucionem d'una etapa a un altra no abandonem totalment la manera d'entendre el món de l'etapa que deixem enrere, més aviat una etapa se superposa sobre una altra, com en un model de capes. Així, els adults també tenim un residu del pensament màgic-simbòlic. És per això que els símbols tenen tanta força. I és per aquesta mateixa raó que els contes ens produeixen aquest efecte.

Com es pot veure, darrere la conteteràpia hi ha una sòlida base teòrica i pràctica.

Finalment, no voldria acabar aquest article sense fer esment d'un debat que s'està generant a la nostra societat. Darre-rament, en el context d'allò que és políticament correcte, hi ha la tendència de demonitzar els contes de fades, titllant-los de sexistes, excloents, etc... I fins i tot, hi ha qui parla de prohibir-los.

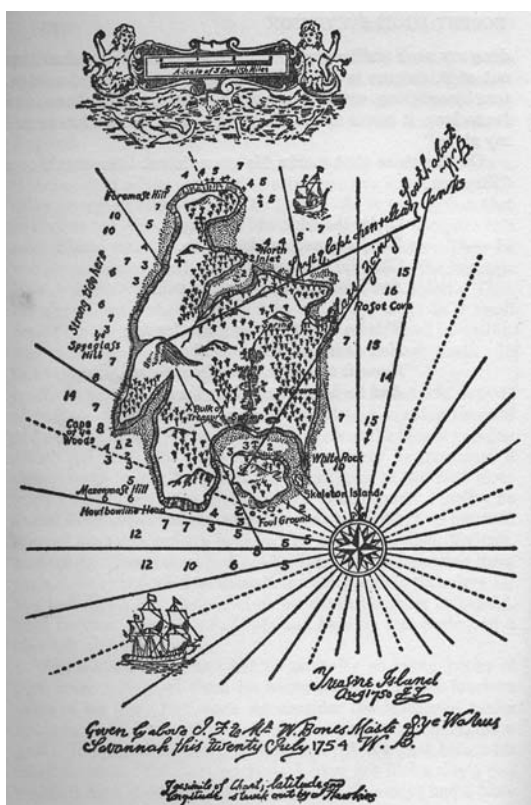
Si el que fem és analitzar els contes al peu de la lletra, pos- siblement sí que siguin tot això. Però com hem vist, la força dels contes rau en la seva càrrega simbòlica i és així com els hauríem d'analitzar. Els contes apel·len als recursos interns que tots tenim per solucionar els nostres problemes. Són un **mapa del tresor de la nostra consciència** i ens mostren el camí per resoldre els problemes amb els quals inevitablement ens anem trobant a la vida. Autors com Bruno Bette- lheim (*Psicoanálisis de los cuentos de hadas*) i Sheldon Cas- hdan (*La bruja debe morir*) posen l'èmfasi en el fet que està

demonstrat que els nens a qui els contaven contes de fades quan eren petits, en fer-se adults disposen de més recursos a l'hora d'enfrontar-se als problemes que aquells nens a qui no els n'explicaven.

Per això, seria una llàstima mensyprear tot aquest patrimoni, tota aquesta saviesa inconscient, tot aquest llegat de milers d'anys només perquè vivim en l'època del que és política- ment correcte. I afortunadament, avui dia, hi ha gent que treballa perquè els contes de fades siguin declarats patrimo- ni immaterial de la humanitat.

Per acabar, i a títol de reflexió personal, crec que els narradors orals tenim la tasca de continuar transmetent aquests con- tes de la mateixa manera que s'ha fet durant milers d'anys, de boca a orel·la, perquè no es perdin totes aquestes petites coses que fan que el món sigui una mica millor cada dia.

Salut i llarga vida als contes!

Bibliografía

- Bruno Bettelheim. *Psicoanálisis de los cuentos de hadas*. Crítica
 Sheldon Cashdan. *La bruja debe morir*. Temas de debate
 Bernardo Ortín, Trinidad Ballester. *Cuentos que curan*. Oceano Ambar
 Ana Pelegrín. *La aventura de oír*. Anaya
- Antonio Rodríguez Almodovar. *Cuentos al amor de la lumbre*. Alianza Editorial
 Jacob i Wilhelm Grimm. *Cuentos completos*. Alianza Editorial
 Jaume Soler, Mercè Conangla. *Aplicat el cuento*. Amat
 Jaume Soler, Mercè Conangla. *La vida viene a cuento*. Integral
 Jorge Bucay. *Cuentos para pensar*. Integral
 Jorge Bucay. *Déjame que te cuente...* Integral
 Michel Dufour. *Cuentos para crecer y curar*. Sirio
- Antonio Núñez. *¡Será mejor que lo cuentes!* Empresa activa
 Richard Maxwell, Robert Dickman. *Convencer a la gente contando historias*. Planeta
 Nick Owen. *La magia de la metáfora*. Desclée de Brouwer
 Nick Owen. *Más magia de la metáfora*. Desclée de Brouwer
- Juan Eduardo Cirlo. *Diccionario de símbolos*. Siruela
 Jean Chevalier, Alain Gheerbrant. *Diccionario de símbolos*. Herder
 Julio Camarena, Maxime Chevalier. *Catálogo tipológico del cuento folclórico español*. Gredos
- Jean Piaget. *El nacimiento de la inteligencia en el niño*. Crítica
 Jean Piaget. *La formación del símbolo en el niño*. Fondo de cultura económica
 Vladimir Propp. *Morfología del cuento*. Fundamentos
 Carl Gustav Jung. *Recuerdos, sueños, pensamientos*. Seix Barral

un cafè amb...

Xavier Álvarez

Tècnic del Departament de Cultura
del Comú de La Massana (Principat d'Andorra)

per Anna Gabernet

Com descriuries la teva feina?

El Departament de Cultura organitza totes les activitats culturals de les seccions del Departament: biblioteca, escola d'arts, tallers de còmic, escola de música... que fan les seves activitats, i després també hi ha activitats independents com una programació de teatre... És una feina bastant diversa perquè es toquen aspectes bastant diferents, bàsicament són culturals i a vegades també són socials, com per exemple l'escudellada de Sant Antoni, que és un acte mig cultural i mig social on s'implica molta població de la parròquia. Però, bàsicament, es tracta de coordinar des del principi fins al final les activitats culturals de la parròquia.

I a nivell de narració?

Hi ha la biblioteca comunal que no té una programació estable de contes com altres biblioteques, però sí que de tant en tant es programen contes, sobretot per les diades: la Castanyada, Sant Jordi... També treballam amb "El món dels tovets", que això sí que és un cicle. A part de la biblioteca, el departament de cultura també organitza actes de narració en altres espais com pot ser el Teatre de les Fontetes, però sense una programació fixa.

Per tu què és la narració oral?

És que una persona o una companyia sigui capaç de submergir-me en un món a través d'una narració que a vegades trobo en una obra literària, o no, però sí que té una base literària forta. Per mi, un narrador oral és aquella persona que aconsegueix transformar les paraules d'un llibre en les mateixes emocions que em podria transmetre la seva lectura. Evidentment també hi ha una part visual que en el llibre no hi és i que és molt important. Per mi això seria la narració oral.

Què busqueu en els narradors?

El primer que busques és no repetir-te en un període de temps que va de 2 a 3 anys. Podem portar el mateix narrador diverses vegades durant l'any però

intentem que no porti el mateix espectacle. Hi ha companyies que tenen el mateix espectacle durant molt temps i això s'ha de tenir en compte. Sobretot hem de vigilar de no repetir-nos. A partir d'aquí depèn molt del que vulguis programar i del públic per a qui ho vulguis fer. L'espai també és important, aquí a la Massana no tenim espais per fer gran format i hem de buscar espectacles que s'adeqüin a l'espai. A vegades també pots buscar que tingui una lògica en la temàtica. Per exemple, l'any passat dins del cicle de les "Nits d'Estiu" als museus, es va voler donar un to oriental i dels contes que es van buscar alguns seguien aquesta temàtica.

A nivell de gestió (contacte, programació, facturació...), preferiu treballar amb una empresa o amb un narrador?

Particularment, ens agrada més el contacte directe amb el narrador. Primerament, per una qüestió econòmica. Malauradament tothom està passant una època dolenta i el fet de contactar amb una empresa fa que hi hagi una tercera entitat que fa que pugin els costos. En segon punt, cada cop més els narradors estan més preparats amb els temes de màrqueting i facturació, i ens és més fàcil el treball directe amb els narradors. Per altra banda, sovint ens passa que els narradors ens demanen que els contractem a través de l'agència, ja que amb nosaltres podran tenir una sessió a l'any i en canvi amb l'agència en poden tenir més durant l'any. Sempre que es pugui intentem anar directament a l'artista. També és més còmode per nosaltres perquè el que es tanca amb aquella persona és directament amb ell i no hi ha un tercer que a vegades pot portar certes confusions.

Com ha de ser el dossier d'espectacles d'un narrador que vol oferir els seus serveis en una entitat com la vostra? Quina és la informació que més us ajuda a triar un narrador o un altre?

Ara mateix la primera tria la fem a nivell econòmic pels moments que estem vivint. Per tant, el tema del preu moltes vegades ens pot donar una primera impressió. Ens ajuda a guanyar temps perquè, si no coneixem el cost, haig d'enviar un mail per demanar quant costaria una sessió i quan em respon, potser li he de dir

que no puc assumir-ho si és massa elevat pels diners que tenim. Entenc que no és fàcil posar el preu en un dossier, però penso que us estalviaríeu converses innecessàries. També és molt útil el material visual, com les fotografies, els vídeos del youtube, el web... Ens donen una bona idea de com pot ser l'espectacle i si s'adequa al que nosaltres volem programar. Per altra banda, també hi ha molt traspàs d'informació entre les biblioteques, ens expliquem què tal han anat les sessions del narrador que ens interessa. En un país petit com aquest, només hi ha set biblioteques, el boca orella és molt important. Si una persona no funciona en una biblioteca difícilment treballarà a les altres. És important que la persona que ve aquí a Andorra entri amb bon peu.

Els narradors d'on us vénen?

Bàsicament de Catalunya, també de la Comunitat Valenciana. De més lluny és complicat, de francesos no n'hem programat. És complicat en francès per l'idioma. Has de portar un espectacle que rendabilitzi al màxim i si portes un narrador en francès estàs restringint el públic.

Aquí, a La Massana, la gent com rep la narració?

Evidentment el que funciona molt bé és la narració infantil. La narració juvenil és més complicada, costa molt entendre què és el que volen. La narració per a públic adult funciona relativament bé. Per exemple, funciona molt bé el cicle "Les nits d'estiu als Museus", sempre hem tingut ple des de fa sis anys que es va engargar, i a la biblioteca depèn de la sessió i de l'època.

Amb el públic adult sempre és difícil saber quan programar una sessió. Teniu una bola d'endevinació per saber quan és el millor moment?

No, has d'agafar una mica una línia. El que sí que s'intenta és programar o a última hora o quan la biblioteca està tancada, perquè per a adults has d'ocupar un espai gran de la Biblioteca. Tot i així, no és fàcil perquè si un dia hi ha futbol, l'altre dia hi ha sopar, l'altre dia neva, l'altre dia és massa tard. No hi ha una bola, no ho sap ningú. El tema del futbol és molt fotut, la Champions, per exemple, fa molt mal. Com pots saber que el Barça arribarà a la final? El tema d'adults és més complicat. ■

la llista bull

per Blai Senabre

Seré sincer, quan m'he posat a escriure aquesta crònica de la llista lo primer que m'ha vingut al cap ha sigut canviar el títol de la secció i passar a nomenar-la «la llista NO bull» perquè la sensació que tenia era que la llista no es movia, no passava res de trelat i semblava com si s'haguera convertit en un «tauler d'anuncis» i poc més, sobretot després de les poques reaccions a coses enviades tan interessants com el text de la Reunión Nacional de Narradores Orales de la UNEAC (Cuba) o les reflexions d'Enrique Páez arran de la mort d'una companya gallega «en acte de servei». La veritat és que no sentia ninguna motivació per a posar-me davant l'ordinador, però com ja he comentat altres vegades, sóc de tarannà positiu així que utilitzant la tècnica de l'AMP (Actitud Mental Positiva) vaig començar a calfar-me el perol a vore per què no hi havia hagut reaccions últimament, i després de rumiar una bona estona ho vaig vore clar: la culpa és del Papa! Sí, el Sant Pare ve a Barcelona i això té totes les narradores i tots els narradors atabalats i trasbalsats buscant banderetes, organitzant-se les agendes per poder anar a ovacionar al papamòbil i què sé jo quantes coses més deuen estar preparant els companys d'ANIN per a aquesta data tan senyalada.

Una vegada desaparegut eixe núvol negre que tenia a sobre, he pogut vore les coses amb un aire més fresc i positiu i he decidit anar a buscar els correus de

fa quasi un any per poder revisar el que ha anat succeint a la llista i la veritat és que sí que han passat coses, unes bones, altres no tant, però en conjunt m'han retornat una miqueta la confiança i per això les recordaré.

Hi va haver una demanda de contes d'arbres i es van rebre algunes respostes, però com sempre passa amb les demandes de contes, el demandant no va fer un document-resum amb totes les recomanacions, cosa que seria molt interessant per a tots... la cosa anava rutllant més o menys amb alguna consulta, alguna petició de narradors i poc més fins que va arribar a la llista un «correu intrús» informant d'una campanya de donació de calçat... Això va provocar alguna reacció airada, però va servir per ajudar a tancar una ferida que estava oberta des de feia temps i, especialment, va servir per assabentar-nos dels problemes de comunicació segons el Dr. Joan Carles Surís:

Lo que pasa es que a menudo los humanos (¡todos!) tenemos problemas de comunicación. Algunos piensan que es un mal endémico entre generaciones y estoy seguro que muchos de ustedes, si tenían algún problema con sus propios padres, pensaban que a ustedes no les sucedería lo mismo y que con sus hijos sí se entenderían. Carol Noel cita que cuando dos personas se comunican entre sí pasan las siguientes cosas:

Lo que usted deseó decir.

Lo que usted quiso decir.

Lo que usted dijo.

Lo que usted cree que dijo.

Lo que la otra persona le oyó decir.

Lo que la otra persona cree que le oyó decir.

Lo que la otra persona piensa que usted quiso decir.

Lo que la otra persona siente acerca de lo que usted dijo.

Lo que la otra persona dice acerca de lo que usted dijo.

Lo que usted piensa que la otra persona dijo acerca de lo que dijo usted.

I quasi a continuació de tot això, una miqueta de debat sobre preus de formació a monitors adobat amb un correu no gaire explícit i amb un títol que no correspon (ai... és que no hi ha manera que possem l'assumpte que correspon a cada correu, sort que de seguida es va rectificar...). Però com quasi sempre el debat es va tancar quan l'Os mandrós va donar informació molt detallada sobre la qüestió. Per cert, que també ens va donar una molt bona i alegre notícia: el 13 de novembre va néixer la seua filla Milena, feliç aniversari que qualsevol dia fa un any!!
Bé, bé, bé... estic veient que si seguisc aixina, detallant punt per punt tot el que ha anat passant a la llista en gairebé un any, aquest article pot ser mooolt llarg, aixina que abeviaré.

A manera de resum us diré que.

–Va aparèixer de nou el tema sgae i hi va haver molts comentaris i molta informació que va quedar en l'aire.

–Hi va haver una demanda de cuentos de barro de la qual no tenim informació pel que fa als contes proposats.

–Ens hem assabentat del tancament de locals on programaven contes.

–Hen gaudit de tenir companyes d'ofici mediàtiques, que ja és hora que els mitjans de comunicació se'n recordin de la narració oral, cony.

–Hem sabut de premis concedits a socis.

–Ens hem informat de la publicació de llibres de socis.

–Hem conegut la celebració d'events diversos: Trobada estatal de narradors al País Valencià, Linguamón, Fira de contes a Medinyà, III Memorial Yolanda Sin, I trobada Contexconte

–Se'ns ha recordat la celebració de festivals de narració: Encontes, Eva, Areyns de contes, Riu de contes, Carcaixent conta, Multipolar, Munt de mots.

–Ha aparegut el tema de facturació, com facturar, empreses que facturem i es va tocar també de nou el tema de professional / no professional i va aparèixer de nou l'associació de narradors professionals i jo em pregunte: aquesta associació no se li ha passat pel cap fer una presentació de la mateixa mostrant els seus objectius i les seues propostes? Bé, supose que si no ho fan, les seues raons tindran.

–Ha sorgit el tema de què passa quan t'anul·len un bolo.

–Hem rebut informació de cursos diversos.

Veient-ho aixina en conjunt, no està malament i segur que es queden coses fora, i per això rectifique l'inici de l'article: la lista segueix bullint i fent xup xup, però vull aprofitar aquestes línies per a fer un parell de sol·licituds i poder aprofitar bé el caldo que es cou a foc lent en aquesta llista:

1 –Seria molt interessant que hi hagués un grup de socis que s'encarregaren de **recollir i contrastar totes les informacions** aparegudes i que apareguen sobre temes importants i que ens poden servir a tots (fiscalitat, facturació, professionalitat, preus, sgae, etc, etc). Eixa informació podria estar penjada al web i aixina evitaríem que cada cert temps anaren repetint-se qüestions. Aquesta demanda ja l'he fet diverses vegades i seguiré fent-la ja que crec que és molt necessària i a la millor, posant-me pesat....

2 –També seria molt interessant que qui faça una demanda de contes sobre alguna temàtica es comprometia a fer un resum de totes les respostes amb propostes que haja rebut, via llista o en privat, i ho envie per a penjar-ho al web. Aixina, poquet a poquet, anirem fent una **bibliografia temàtica** que ens pot ser de molta utilitat.

Tenim una llista-olla fantàstica i en les nostres mans està evitar que es transforme en una llista-olla-express d'eixes que couen molt ràpid però s'hi perden els matisos de sabor. Que no hi ha res com les coses cuinades a foc lent, molt lent, i si no que li ho pregunten als narradors orals...

Bon profit!

es cou a l'ANIN

Els contes a l'Hospital

per Anna Garcia

Coordinadora del voluntariat d'Afanoc

Des que l'Afanoc va iniciar el seu camí, ara fa 21 anys, hem tingut una idea molt clara: els nens i nenes ingressats han de tenir estímuls i fer activitats imaginatives per millorar el seu estat emocional mentre estiguin ingressats.

De seguida vam pensar en els contes. Reunir-nos amb ANIN i posar-nos "manos a la obra" va ser molt fàcil. Des d'aleshores, l'hora del conte es fa cada dilluns de 17 a 18 hores.

Per malament que es trobi un nen, encara que no pugui sortir del llit, encara que porti una via posada..., sempre podrà escoltar una història meravellosa que el transportarà al màgic món de la fantasia i de la imaginació.

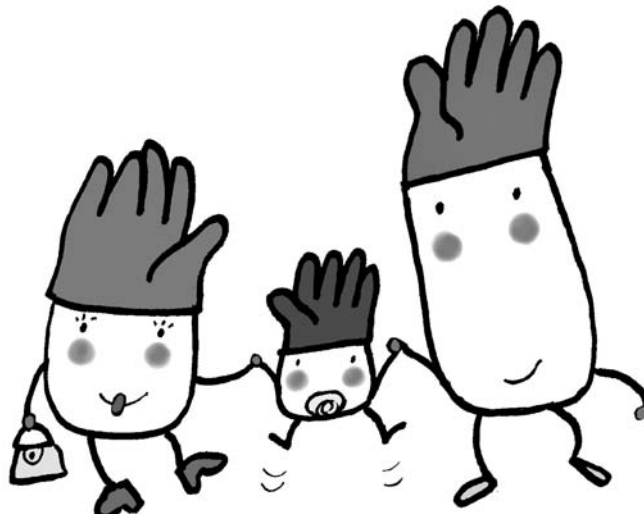
Els narradors: la Mon, en Blai i en José Luis, quan arriben a la planta d'oncohematologia pediàtrica de l'Hospital Materno Infantil de la Vall d'Hebron, no saben a qui trobaran, si els nens i nenes ingressats seran petits o grans, si es trobaran bé o malament... Però això per a ells no és cap inconvenient, segur que sortirà algú que vulgui escoltar un conte, segur que algun nen, pare, mare, àvia o avi acaba escoltant també, segur que el conte provocarà més d'un somriure...

Molts dies, però, els nois i noies ingressats es troben bé i aleshores els contes es fan a la sala de jocs. Els voluntaris passen per les habitacions. Avisen: el narrador ja ha arribat, les cadires estan preparades. Les infermeres s'afanyen a posar els termòmetres o repartir els medicaments, tot és a punt per iniciar la sessió.

Des de fa uns mesos hem iniciat una sessió de contes per a pares i mares. Aquestes sessions s'avisen amb antelació per preparar els pares. No és fàcil que els pares i mares surtin de l'habitació dels seus fills per assistir a una trobada de contes per a adults, estan preocupats i no volen deixar el seu fill o filla ni un moment i menys per una activitat lúdica, en benefici propi. Des de l'Afanoc, no forcem, tan sols proposem i posem al seu abast els voluntaris perquè tinguin cura dels seus infants. Un cop s'atreveixen tímidament a sortir a la sala de pares, el resultat és espectacular: riuen, es distreuen i tornen al seu dia a dia amb optimisme renovat. El primer recel, està superat! Han gaudit per uns moments d'una activitat que els ha permès afrontar la malaltia amb un xic de relaxació.

A través d'aquests anys han estat uns quants narradors i narradores que han passat per aquesta planta d'oncohematologia pediàtrica, i tots ells han aportat alguna cosa, però estem segurs que se n'han endut moltes més. El somriure d'un nen o d'un pare en condicions adverses, la força dels infants per tirar endavant, i comprovar que, malgrat estar malalts, els nens continuen sent nens i per tant segueixen tenint els seus somnis i les seves il·lusions.

Moltes gràcies per formar part del projecte de l'Afanoc, per ajudar-nos a mantenir present que la narració, la paraula, és una eina tan poderosa que obre la ment i reconforta el cor

es cou a l'ANIN

Contes al Centre Penitenciari Quatre Camins

per Teresa Saladich i Planas

**Por un rato me habéis
hecho olvidar dónde estoy**
(frase d'un reclus)

El dia 26 d'abril del 2010, Martha Escudero, Silvia Fortuño, Roger Corominas, Elisabet Sagues i Teresa Saladich, vam anar al centre penitenciari de Quatre Camins.

Ja és una tradició des de fa uns anys que, per les festes culturals de Sant Jordi que es fan en el centre penitenciari de Quatre Camins, ANIN hi participi amb la col·laboració dels narradors i narradores que hi volen anar.

Enguany teníem la sessió a les 17.00 h; quan vam arribar a les 16.30 h, la coordinadora ja ens esperava a la porta. El primer que calia fer era deixar els mòbils i donar-nos les acreditacions. Tot seguit vam començar a caminar pels passadissos on primer es tancava la porta per on havíem d'entrar i s'obria la que teníem al davant, i així fins arribar a la biblioteca on ens esperaven els dos reclusos responsables de la biblioteca.

Després de pocs minuts van començar a entrar reclusos, fins quedar la biblioteca plena, amb uns quaranta homes; alguns d'ells ens van saludar molt contents ja que ens recordaven d'altres anys.

Es tracta d'un públic agraït i participatiu, fins i tot un dels reclusos ens va explicar una història escrita per ell.

Al final, fora del centre, tots i totes coincidíem que és una experiència enriquidora, ja que aquells homes, amb les seves mirades d'agraïment, ens ofereixen molt més que un conte.

es cou per aquí

MARATÓ DE CONTES

a la biblioteca Ramon Fernández Jurado de Castelldefels

per Sílvia Nebot

ELS DIES 14 I 15 D'ABRIL, LA BIBLIOTECA DE CASTELLDEFELS VA CELEBRAR
LA 8ª MARATÓ DE CONTES, ORGANITZADA PER LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA
I L'AJUNTAMENT DE CASTELLDEFELS DINS EL MARC DEL PLA DE LECTURA.

«Cada maestrillo, tiene su librillo» diu un refrany popular, i cada maratón té les seves peculiaritats, tics i tacs. I la de Castelldefels, no podria ser menys.

Per començar, aquesta maratón, a diferència d'altres maratons (com la de Nova York, per exemple), no té categoria olímpica. Ningú no s'emporta cap medalla cap a casa un cop s'acaba. Com a molt, l'única cosa que un es pot emportar, és un bon mal de cap. I no us penseu pas que aquest mal de cap ve provocat per un narrador o narradora particularment pesat. No. Gens ni mica. Aquest mal de cap és provocat per l'acció vasodilatadora, i la posterior -i consegüent- vasoconstricció del sistema nerviós central (resumint, allò que en termes col·loquials se'n diu una *ressaca*). I és que a Castelldefels no s'estan de res! Per acabar com cal aquesta particular Marató

de Contes, no hi ha ni gent extenuada, ni sabatilles destrossades, ni camisetes suades (tot i que això últim, estic segura que a més d'un@ li semblaria un final prou suggeridor...). Però, res de res. Siguem seriosos: a Castelldefels, la Marató de Contes, s'acaba amb **una bona copeta de cava**. Salut!

Sí, ja sé que els més llepafils em direu que amb una copeta de cava no n'hi ha per agafar cap ressaca, però és que si a la copeta hi afegim que la majoria d'assistents som gent assenyada que habitualment no sol veure, que a més a més ja tenen tots una edat (i el seu fetge, també en té una, d'edat) i que, potser, en comptes d'una, han estat dues, les copetes de cava... doncs, ja la tenim aquí, la resaqueta. Petiteta, això sí, com una mosqueta esclafadeta a la finestreta de la biblioteca...

Però, deixem-nos de divagacions etíliques, i tornem al que, en un principi, pretenia ser aquest petit article: una breu sinopsis del que és la Marató de Contes de Castelldefels.

Voldria aclarir -abans de continuar- que tot i que aquesta activitat està batejada com a «Marató de Contes», més aviat vindria a ser una mena de mix entre **marató i carrera de relleus**. Perquè, com tothom ja sap, el concepte *marató* a seques, es refereix principalment a una prova de resistència (42.195 metres de carrera a peu... Deu-ni-do!), i en aquesta Marató de Contes ningú no ha de resistir pas res. Cap narrador no és obligat a contar, contar i seguir contant rondalles i llegendes fins a caure extenuat a terra. Ni tampoc són els oïdors els que resten obligats a escoltar, escoltar i seguir escoltant un conte rere l'altre, fins que les orelles els caiguin també extenuades a terra.

Com us deia abans, és més aviat una mena de carrera de relleus. Una carrera on l'únic element que hi participa, des d'una vessant veritablement maratoniana, és el propi conte. Contes al matí, contes a la tarda i contes a la nit. Amb un ordre i disciplina digne de la més estricta escola prussiana i una puntualitat gairebé britànica, un a un, passen diversos col·legis de la ciutat per la Biblioteca.

Tot comença el dijous de bon matí: a les deu, dos primers; a dos quarts d'onze, quatre segons; a les onze en punt, quatre tercers... I així fins que, entre dijous i divendres, gairebé uns 1600 escolars tenen la sort de gaudir d'una sessió de contes a la biblioteca. Una sessió enmig de moltes altres sessions que acaronen les oïdes i les ments dels infants de la ciutat. Una sessió contínua de contes.

Divendres a la tarda, i com a cloenda de les sessions de contes infantils, es fa un macro-conte especial, a les 18 hores, obert a tot els nens i nenes que hi vulguin acudir.

I finalment, al vespre -i com a traca final de la marató- a partir de les 22'30 hores, arriben els contes per a adults, i amb ells arriba un duel peculiar: *narradors* versus *actors*. Qui ho conta millor? Cada gremi escombra cap a casa, ja sabeu com funciona això. Ara, si voleu saber de primera mà qui el guanya, aquest duel, doncs l'any que ve us haureu de deixar caure per la Biblioteca de Castelldefels per a descobrir-ho.

I abans de posar el punt i final a aquest article, m'agradaria encoratjar a que algú altre ens expliqués si hi ha vida més enllà de la Marató de Contes de Castelldefels. Com són les altres maratons de contes? També hi ha cava? I contes? Sol haver-hi supervivents? ■

es cou per aquí

III Trobada de Contacontes Memorial Yolanda Sin

per Xavier Gállego

Per tercer any consecutiu, l'Associació Cultural Tramendus, i gràcies a la col·laboració dels ajuntaments de la Vallalta, va organitzar la III Trobada de Contacontes, Memorial Yolanda Sin.

El 2008, la I Trobada de Contacontes, sorgida com a homenatge a la narradora Yolanda Sin, que ens acabava de deixar, es va celebrar al Parc Puigverd de Sant Cebrià de Vallalta. El 2009, la II Trobada, es dugué a terme a la Plaça de les Basses de Sant Iscle de Vallalta.

I aquest passat mes de setembre es va celebrar aquesta trobada a la tercera de les localitats de la Vallalta, Sant Pol de Mar. La contada es va realitzar a la plaça de l'estació del poble que, a part de ser estació de tren, també és la biblioteca.

Com en les anteriors edicions, hi va haver sessió infantil a la tarda i per a adults a la nit, amb un total de deu narradores i narradors realitzant, en total, quatre hores de narració. Cal dir que en ambdues sessions hi va haver bona afluència de públic, destacant però la sessió infantil de la tarda, amb un públic familiar i participatiu.

I com que les tradicions són per mantenir-les (i ampliar-les!), esperem ja la següent Trobada a la Vallalta, que comença a ser el tret de sortida de la temporada tardor – hivern de la narració oral a casa nostra.

es cou per aquí

MUNT DE MOTS: PALABRAS Y EXCUSAS

por Rubén Martínez Santana

Del 16 al 23 de octubre de este año se celebró el 1r Festival de Narració Oral de Barcelona, con notable respuesta del público y la participación indispensable de los y las cuentacuentos. Pero, ¿para qué?

Digámoslo de una vez: este Festival fue posible gracias al compromiso y generosidad de un munt de narradores y narradoras orales, que desde el primer momento entendieron la importancia de concretar para nuestra ciudad un evento como éste.

Y no fue cuestión de aparcar diferencias –donde las hubiere– ni de ser todos y todas una sola voz. Al contra-

rio, fue en la riqueza de la polifonía en la que el Festival halló su mejor virtud.

Se trató, en fin, de sumar. Cada institución colaboradora (Anin, Consorci de Biblioteques, Caixa Forum y otras 23 más), cada cuentacuentos, cada voluntario (¡Ah! ¡Los y las voluntarias! cuentacuentos que hicieron de guías, repartidores, acomodadores, fotógrafos...) en fin, cada participante aportó una parte primordial para completar el todo. Era como ir colocando letras, una a una, hasta construir la frase: Había esta vez...

Lo demás es historia: más de 6.000 visitas al blog www.muntdemots.org

(más de 4.000 usuarios únicos). Fueron 93 actividades, con alguna que reunió a 150 personas (la Cloenda), ó 100 (Museu de la Música), ó 240 (Teatre Romea), y alguna que reunió a 2, 6, u 8 personas como público. Bibliotecas y Centros Cívicos con récord de asistencia a una sesión de cuentos, y otras (las menos) con verdadero récord de inasistencia. Nuevos espacios, nuevos públicos frente a 70 cuentacuentos en 46 escenarios distintos. Estas son las estadísticas que, como siempre, poco pueden decir de lo que realmente ocurrió cada vez que un narrador o una narradora comenzó un cuento en cualquier lugar de nuestra ciudad, en los días y noches que duró el encuentro.

Porque de eso se trata: del encuentro. De ese momento especial, casi mágico, siempre único, en el que las personas, los seres humanos nos reunimos para crear colectivamente otros mundos, otras vidas, y conseguir así otras sabidurías. Eso procuraremos el año entrante en Munt de Mots, corrigiéndonos e invitando de nuevo.

Los cuentos –y los festivales– son, pues, excusas. Las mejores excusas para que la palabra dicha siga creando vínculos, acercando gentes, propiciando nuevas realidades, convocando a la creación.

es cou per aquí

CONTE PER CONTE

1ª Feria del Trueque de la Tradición Oral

Mas de Noguera (Caudiel-Castellón),
18 de septiembre de 2010

per Vicent Cortés

Ideólogo y feriante

Si hay un componente que caracteriza lo que se ha llamado cultura popular, este es la oralidad. Venimos, sobre todo la gente de campo, de una cultura oral.

Contadores y contadoras de anécdotas y acertijos, de refranes y saberes, de mitos y leyendas, canciones o cuentos... que enlazaban con lo que fue, recreaban el presente y se adentraban en sueños y esperanzas.

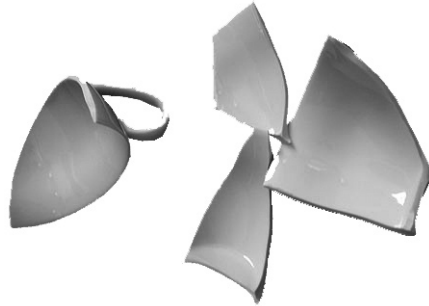
Narradores y narradoras que conformaban mediante la palabra una memoria colectiva, que discurrían por la cuerda floja que va de lo real a lo imaginario y que favorecían que la gente se reconociera en un territorio, en una comunidad y en unos valores.

Hoy parece que esto quedó atrás. Y sin embargo, no somos pocos los que reivindicamos el valor de la cultura basada en el intercambio oral.

Por ello un grupo de entusiastas pensamos en este encuentro que dimos en llamar «CONTE PER CONTE», porque el espacio de la palabra está en la relación y el intercambio, en la especial fugacidad del acto narrativo que lo hace un acto único, un acto sin precio pero con mucho valor.

Nos reunimos en el Mas de Noguera, en plena naturaleza, para que nuestras historias sigan vivas, para que cada narrador/a -profesional o amateur- las enriquezca según su talento e imaginación, para seguir construyendo un patrimonio colectivo cambiante y lleno de matices; en definitiva para compartir unos tesoros inútiles pero necesarios y... muy divertidos.

Unos tesoros inmateriales para trocar con otros tesoros igualmente inmateriales, en una época materialista y utilitarista como no hemos conocido hasta la fecha. ¡¡¡Viva el desinterés!!!

Ese sin par día 18 de septiembre de 2010 dimos el primer paso para llenarnos todos los feriantes y feriantas los bolsillos de monedas –refranes, coplas, adivinanzas, cuentos, canciones, poemas, romances, chascarrillos, trabalenguas, leyendas...– de poco peso y mucho humanismo.

Este «hacer el agosto» en septiembre fue realizado durante todo el día y buena parte de la noche en un ambiente relajado -pasado por agua de lluvia- lúdico, participativo y a humano tamaño, pues en total feriamos oralmente unas 120 personas.

Para empezar se habilitó un singular aparcamiento en campos de almendros atendido por unos gorrillas, luego para entrar en el recinto ferial todo el mundo tenía que «pagar» su entrada en especie y al por menor –oralidad de duración máxima de dos minutos– y tras recorrer la alfombra verde de plantas aromáticas ser recibidas en la zona común, poco común. Cuando fue la hora de apertura de puestos se formó un pasacalle amenizado por unos músicos y unos personajes rurales y recorrimos las distintas «paraetas», y así a la hora más o menos prevista, se abrieron las paradas.

Éstas fueron cuatro: **Cuentos**, **Nuestras lecturas** (viva voz), **Canciones** y **Cajón de sastre**, y estuvieron coordinadas -animadas por otr@s cuatro responsables-. El resto de personas cambiaban de «paraeta» cada cierto tiempo para así no acumular más de veinticinco por puesto. Estos puestos estaban distribuidos por el Mas y alrededores, y todos tenían en común un «techo» de ramas y hojas de higuera, olmos, chopos y nogales.

Para la gente que lo deseara –que a causa de la lluvia sólo fue al mediodía– también se podía disfrutar de juegos tradicionales en el campo consagrado a tal menester, juegos que nos devolvieron a la infancia.

Por la noche, y como fin de fiesta, pudimos disfrutar bailando y danzando hasta casi reventar, amenizados por un grupo valenciano de músicas del mundo.

«Entonces y allí se rompió una taza y cada cual pa su casa», o para los aposentos del Mas de Noguera.

Las primeras impresiones de l@s participantes en general fueron muy buenas, y como todo se puede mejorar en la próxima feria del trueque oral «CONTE PER CONTE» más y mejor se trocará.

es cou per aquí

VI TROBADA ESTATAL DE NARRACIÓ ORAL

Llíria (València)

29, 30 i 31 de gener de 2010

per Guadalupe Blesa

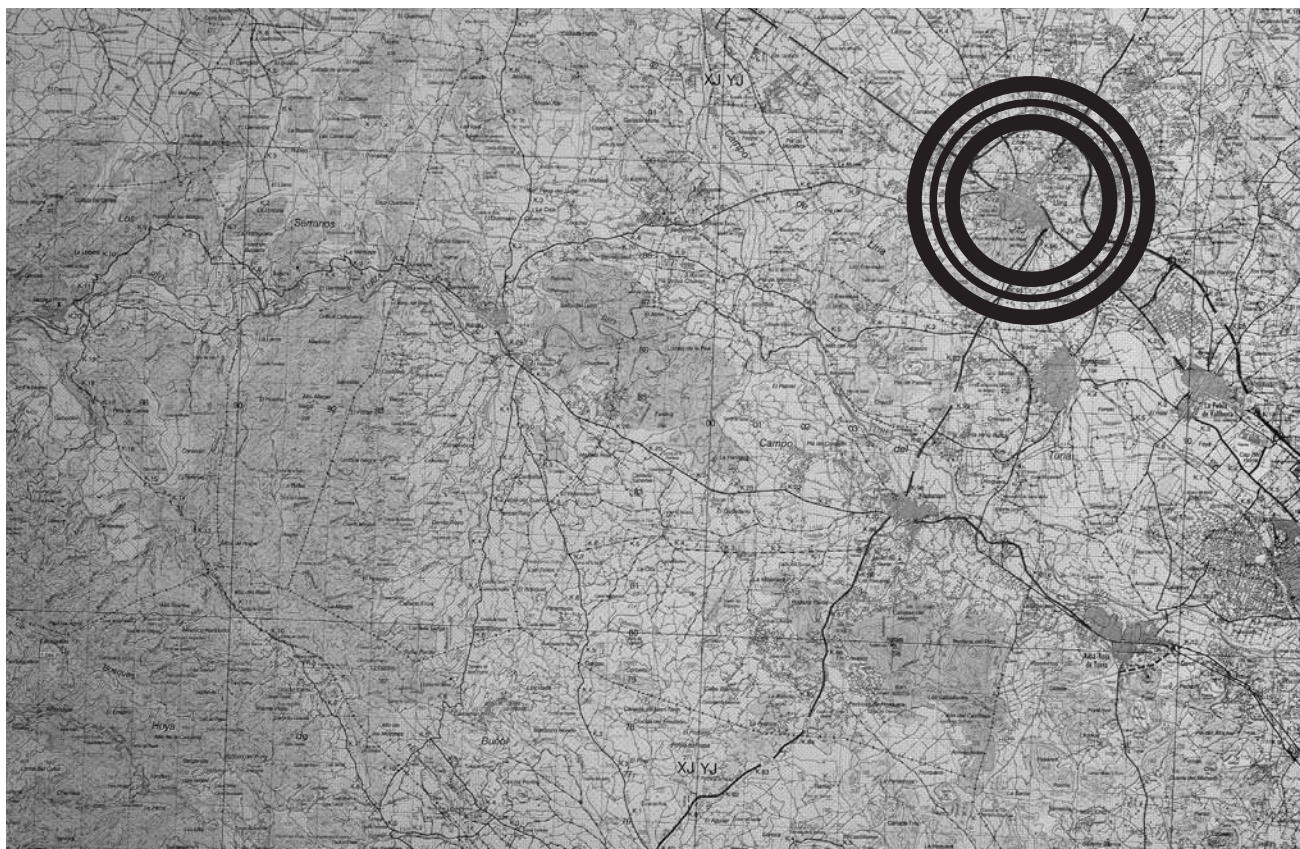
Des de Barna a Valencia
vengo por toda la orilla
con mis cuentos a la espalda
luciendo mi narrativa...

Encara que no veiem cantant dins del cotxe, ho podríem haver fet perfectament ja que anàvem cap al VI Encuentro de Narradores tremendament animats. Aquest cop es celebrava a Lliria (València) i, malgrat que érem ja a finals de gener, el clima ens era favorable.

I no només el clima exterior sinó també el que hi vàrem trobar a l'arribada: un magnífic clima d'amistat, alegria, retrobament amb amics i companys de professió que no vàiem des del V Encuentro, a l'Escorial (Madrid). Però sobretot, i com no podia ser d'una altra manera, anàvem plens de ganes d'explicar, d'explicar-nos i d'explicar contes. No sé si els narradors sabem fer altres coses, però del que sí estic ben segura, és que el millor que fem és xerrar, narrar i parlar i parlar i parlar. Perquè per poder «viure del cuento» (aquest era el títol d'aquesta VI Trobada de Narradors), s'ha de parlar molt i, sobre això, se n'ha de parlar també molt.

Parlar de qui pot o no «viure del cuento», professionalment parlant. Temes tan punyents com:

- Es considera i considerem la narració oral com una professió?
- Què és ser un professional de la narració?
- Qui pot ser-ho?, quin requisits existeixen (anys dins la professió, número d'actuacions, determinats ingressos anuals...)?

I tot això, companys, us puc assegurar que va donar molt i molt que parlar. Tant com quasi bé els 2 dies sencers que vàrem estar plegats. I no només es va debatre el tema en grups de treball, on cadascú donava la seva opinió i exposava les seves experiències al respecte de l'assumpte, sinó que se'n continuava parlant pels passadissos, en el temps de descans i, fins i tot, a l'hora de menjar.

I és que el tema dóna molt de si per la seva pròpia complexitat. Tanta, que fins i tot els senyors d'Hisenda no tenen ni tan sols un epígraf per a nosaltres. Però amb molt bon criteri ens han col·locat dins del «règim especial d'artistes i toreros». Perquè d'artistes ho som un rato llarg, i toreros..., estic segura que més d'un narrador ha hagut de lidiar amb el públic, el programador, la biblioteca de torn i, fins i tot, amb algun responsable de la sala o bar on es feia l'actuació.

També ens barregen dins d'aquest especial calaix de sastre amb «humoristas, caricatos y excéntricos». El tema de l'humor i la caricatura pot aparèixer en els nostres contes o en la nostra actuació. I amb relació a **excèntrics**, cadascú s'ho sabrà, perquè en aquest món de la narració, com en molts altres, hi ha de tot.

I parlant de «lo humano y lo divino», van anar passant les hores i les activitats que els companys de NANO tenien preparades per a nosaltres: Una

primera taula rodona amb programadors de la Biblioteca de Cuenca, l'Ajuntament de Benicàssim i la Diputació de Valencia. Per seguir després amb una altra per parlar de la SGAE, CEDRO i AISGE.

I ha tornat la polèmica al voltant de la «famosa i temuda SGAE»: si ens pot afectar o no, si ens pot fiscalitzar, si cal pagar-la..., en definitiva, si cal o no tenir-li por.

Cada entitat va exposar quines eren les seves competències, quins drets gestionaven cada entitat i com ens podien afectar a nosaltres con a narradors. I des del primer moment es va arribar a la conclusió que els narradors orals ens trobem en una mena de llimb, ja que la major part de les vegades no som els autors dels textos que narrem. I com que no fem una representació d'aquests textos, tampoc se'ns pot considerar artistes (en el sentit més estricte de la paraula), ja que sembla que aquesta definició està bàsicament pensada per al món del teatre, cinema o circ.

La SGAE va deixar clar que només pot representar-nos, sempre que el nostre espectacle tingui un format més o menys teatral. Mentre que AISGE podria gestionar els nostres drets d'imatge sempre que aquesta fos reproduïda per mitjans audiovisuals. I perquè hi intervingués AISGE caldria que nosaltres els demanéssim específicament el seu suport, ja que aquesta associació representa els drets de ballarins, actors i directors d'escena i orquestra. I nosaltres no pertanyem a cap d'aquests col·lectius.

Encara que jo em perdo amb tota aquesta maranya de tecnicismes semi-legals, vaig arribar a la conclusió personal que calia desmitificar d'una vegada per totes la tan temuda SGAE, ja que ni ens pot atacar ni tampoc defensar.

En cap del dos casos no formem part d'un col·lectiu «perillós», ni pel volum de feina ni de facturació (això darrer, en tot cas, de moment...).

I com que la jornada havia estat llarga i espessa, el millor que podíem fer era sortir al jardí a estirar les cames, fer una cigarreta i prendre un aperitiu per agafar forces i retornar a la sala amb ganes de continuar escoltant i aprenent coses noves.

La següent sessió era d'escriptors i professors dedicats a recopilar històries, els quals ens van explicar quina era la seva tasca i com la desenvolupaven. De quines fonts bevien, on anaven a buscar totes aquestes llegendes a les quals després els narradors posem veu i forma.

Rebuscar llegendes antigues i populars per després recopilar-les, classificar-les i numerar-les (en tenen més de 2500), em va semblar una feina d'allò més interessant.

Saber que algú ha tingut la paciència i perseverància que es necessiten per aglutinar gran part de les llegendes urbanes, que avui en dia es transmeten mitjançant el boca-orella, va fer que la meva admiració cap als escriptors augmentés encara més. I en aquest llibre hi vaig veure una bona eina, una bona font d'on beure i treure informació de cara a les nostres sessions.

I el VI Encuentro seguia i seguia... en un sense fi d'informació, col·loquis i taules rodones.

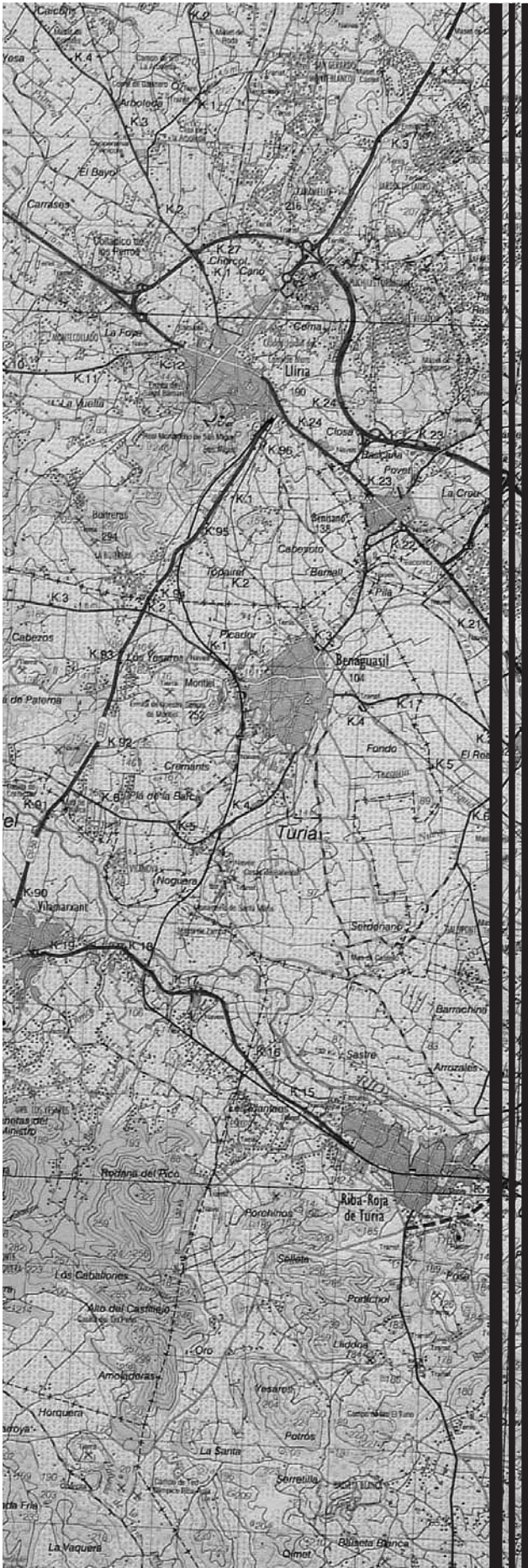
I li va tocar el torn a les associacions de narradors, i un membre de cada una d'elles ens va explicar a la resta qui són i què fan. D'aquesta manera es va donar a conèixer ANIN (Associació de Narradores i Narradors que encara que no té delimitada l'àrea geogràfica dels seus associats, la majoria d'ells són de Catalunya).

Es va presentar l'ANP, Associació de Narradors Professionals; AEDA, Asociación Profesional de la Narración Oral en España; MANO, Asociación Madrileña de Narración Oral; Narradores de Poniente; KONTALARIAK, Asociación de Narradores del País Vasco, i NANO, Narradores amb Narradors Organitzats de la Comunitat Valenciana, encarregats de l'organització del Encuentro.

I el temps anava passant, i les hores corrien ràpides. L'espectacle de teatre i varietés de la primera nit, la festa disco de després i la peregrinació en romeria cap a la Capella de Santa Xe-Resade de l'últim dia, em van deixar molt bon sabor de boca.

Durant dos dies vàrem escoltar, aprendre, dialogar, menjar, beure, cantar i riure perquè, companys, **no sols de contes viu l'home!!!**.

Annex 1:

CONCLUSIONES DEL VI ENCUENTRO DE NARRACIÓN ORAL

1 ¿Qué es ser un profesional de la narración oral?

Se hicieron dos distinciones:

A) Entre narrador profesional y narrador oral. Esta diferencia viene marcada por el mercado laboral, el primero, es decir, el narrador profesional, es aquel que está legalizado y vive de ello y el segundo, es decir, el narrador oral, somos todos.

B) Entre profesional y profesionalidad. Profesional es aquel que vive de su oficio, que trabaja y cobra por ello y que se toma su trabajo en serio, investiga, renueva repertorio, se recicla, que ama su trabajo; es decir, aquel que se compromete con su oficio. Profesionalidad es estar capacitado y ser competitivo en tu labor, o sea, hacer bien el trabajo.

Por tanto tenemos cuatro tipos de narradores orales:

1. El que está legalizado y goza de profesionalidad.
2. El que está legalizado y no goza de profesionalidad.
3. El que no está legalizado y goza de profesionalidad.
4. El que ni está legalizado ni goza de profesionalidad.

Se apuntaron las dificultades para ser competente en las tres facetas de la profesión, a saber:

- 1) La búsqueda y preparación de cuentos.
- 2) El acto en sí de contar, la actuación.
- 3) La venta, el marketing y la parte administrativa.

2. ¿Qué condiciones mínimas se han de dar para que haya un acto de narración oral?

Dos tipos de condiciones:

1) Técnicas/administrativas:

- A) Respetar las edades
- B) Tiempos de inicio y fin.
- C) Disposición de los espacios
- D) Condiciones acústicas.
- E) Contratos (con ficha técnica incluida).
- F) Provisión de gastos y hojas de pedido. Esto se solucionaría en gran medida negociando una ficha técnica que comprometiera a la parte contratante a respetar unas mínimas condiciones.

2) Artísticas:

- A) Repertorio adecuado a la edad del público.
- B) **Profesionalidad por parte del narrador oral, con lo que esto implica de renovación del repertorio y de profundización en los diferentes aspectos del acto de narrar, es decir I+D+I.**

Annex 2:

MEMORIA SOBRE EL VI ENCUENTRO DE NARRADORES CHARLA DEL FEST (Federation of European Storytelling)

• Presentada por Nelson Calderón.

Vino a decir que sería algo así como la Unión Europea de los narradores. Aunque no quedó demasiado claro cómo pueden estar representadas las diferentes asociaciones de narradores, lo cual llevaría a, en un futuro, establecer algún tipo de federación. Sería una buena oportunidad aprovechar la celebración del FEST en Guadalajara en 2011 para tratar este tema.

MESAS REDONDAS

MESA DE PROGRAMADORES

Participantes:

- **David Martínez** (Biblioteca de Cuenca)
- **Responsable del SARC** (Servicio de Asistencia y Recursos Culturales, Diputación de Valencia)
- **José Antonio Portillo**. Responsable de Programación Cultural, Ayuntamiento de Benicassim

David explica que su principal objetivo al programar cuenta cuentos en su biblioteca es crear usuarios, crear relaciones con la biblioteca. Es una actividad periódica, no puntual, que hace que la gente se acostumbre a acudir a una actividad que se repite.

Criterios de Programación:

- recomendaciones de otras bibliotecas
- recomendaciones de otros narradores
- petición del público.
- originalidad.
- honestidad.
- su propio criterio.

Dificultades:

–La poca variación de los repertorios: no más Cebras Camilas, ni Gallos Quiricos.

–Lo difícil que es desinfrantizar la actividad de narración oral. La responsable del SARC después de toda una batería de datos dice que esta, la actividad de cuenta cuentos, está entre las más valoradas y es la actividad escénica más demandada, aunque sin plantearse los motivos de este crecimiento: coste, sencillez del espacio, ausencia de dificultades técnicas, etc. Dice también que se ha notado una tendencia a contratar cuenta cuentos por «la puerta falsa» es decir, contratarlo como taller, que es más barato y después exigir o negociar una contada.

José Antonio Portillo no está de acuerdo con el papel que le han asignado en la mesa de no programar narración y arguye que espectáculos como los de Pepe Rubianes, «El Brujo», o Pep Bou, son narración. Bueno, tenemos ahí una disparidad

de criterios, pero las opiniones son libres. Dice también que existe un profundo desconocimiento entre los circuitos de teatro y la narración oral.

Hemos de abrir circuitos, territorios para la narración nosotros mismos, pidiendo, exigiendo ser programados en programaciones teatrales.

Se echó en falta algún programador del sector privado.

MESA DE ENTIDADES DE GESTIÓN DE DERECHOS

Participantes:

- **Regina Enguñanos**. AISGE (Artistas Intérpretes Sociedad de Gestión)
- **Toni Martínez**. SGAE (Sociedad General de Autores)
- Excusa su asistencia por motivos de salud **Javier de la Hoz**. CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos)
- COPYLEFT, también invitada, no dio señales de vida.

Las cuestiones eran básicamente dos: qué derechos gestionaba cada entidad y cómo podía afectarnos eso a nosotros como narradores orales.

Para situar el tema ambos participantes dejaron bien claro que en España el hecho cultural, en general, y el de las artes escénicas, en particular, no son puestos en valor. Y no ocurre como en los países de nuestro entorno, donde ese debate ya está superado y se ve como algo normal; tanto los derechos de autor, como su gestión.

Desde el primer momento se llegó a la conclusión de que estamos en una especie de limbo: no somos autores de los textos (en la mayoría de los casos) ni tampoco somos actores. Pero sí que somos artistas y hemos de hacernos respetar.

En el caso de la SGAE podría representar nuestros derechos siempre que nuestro «espectáculo» tenga un formato más o menos «teatral».

En el caso de AISGE podría gestionar nuestros derechos de imagen, reproducida en medios audiovisuales siempre que nosotros quisiésemos, estuviésemos organizados y formásemos parte de la sociedad, a la que pertenecen actores, bailarines, directores de orquesta y directores de escena.

Tanto AISGE como SGAE nos animaban a definirnos y a organizarnos, es decir: ¿cómo nos consideramos nosotros mismos? Y AISGE, de la que parece que más cerca estábamos por el carácter de nuestra profesión, estaba abierta a incluir la categoría de cuentacuentos.

Otra de las informaciones fue: ¿Me cede el autor su derecho? Si me lo cede -por escrito, se entiende- las sociedades de gestión no deben cobrarlos.

Según la ley es artista el que interpreta, lee, recita o ejecuta

una obra. Nosotros somos autores de lo que contamos, de traducir e interpretar lo que otros han creado.

La ley nos considera artistas y nos reconoce derechos de propiedad intelectual.

AISGE no nos considera «no actores» y, según ella, profesional es quien trabaja y cobra por ello.

Las sociedades de gestión, incidieron, son instrumentos de defensa de los derechos de autor, no enemigos. Hicieron también hincapié en el carácter asistencial y de gestión cultural y no únicamente recaudatorio de los organismos a los que representaban.

Por otra parte, también resaltaron la necesidad de que los organizadores de una sesión, función, espectáculo, contada -o como le queramos decir- de cuenta cuentos, deben tener en cuenta en su presupuesto los derechos de autor, que por ahora en la mayoría de los casos se entiende como algo añadido.

MESA DE RECOPIADORES

Participantes:

- **Rafael Beltrán.** Profesor de la Universidad de Valencia.
- **Juan Ignacio Pérez.** Cuentista, componente de Litoral (Asoc. para la difusión de la literatura oral)
- **Antonio Ortí.** Investigador y coautor del libro Leyendas urbanas en España.

En la mesa de recopiladores estuvieron presentes las tres grandes vertientes o visiones en que se podría dividir el tema: el mundo académico, el trabajo de campo y el rastreo a través de Internet. Incluso podríamos dividir el tema temporalmente:

- De dónde venimos (investigación bibliográfica)
- Dónde estamos (investigación a informantes, antes de que se pierda)
- Hacia dónde vamos (investigación a través de la red y las nuevas tecnologías)

Rafa Beltrán habló de las clasificaciones de temas populares según la nomenclatura internacional, unas 2500, perfectamente numeradas y estudiadas con sus múltiples versiones. Juan Ignacio Pérez explicó su trabajo de campo y los múltiples cambios que han ido sufriendo, la necesidad de algún «padrino» es decir alguien de confianza que te introduzca y te presente al informante y sobre todo de dos armas fundamentales: la paciencia y la constancia. Sin olvidar, por supuesto, el respeto hacia esa persona.

Antonio Ortí vino a decir que las leyendas urbanas, al igual que los cuentos tradicionales, no eran más que una actualización de los miedos y peligros que amenazan a las sociedades y como éstas se advierten de estos peligros con estas

historias.

Algunas de las enseñanzas que nos transmitieron los tres ponentes fueron:

- Clasificar no es embalsamar.
- Autogestión cultural frente a la cultura oficial entendida como consumo.
- Cada cuento tiene su historia.
- Leyendas son la historia extraoficial del mundo.
- Recoger pero no arrancar.
- Registrar y conservar.
- Mejor no tocar y si se toca poco.
- Pérdida de tiempo, bienvenida sea.

Al final hubo una definición que resumía perfectamente el carácter del trabajo de cada uno de los ponentes: uno era un ratón de biblioteca, el otro un ratón de campo y el tercero era un cocodrilo de alcantarilla.

MESA DE ASOCIACIONES

Participan las asociaciones:

5. **ANIN**, Associació de narradors i narradores: Blai Senabre.
6. **L'ANP**, Associació de Narradors Professionals: Jordina Biosca.
7. **AEDA**, Asociación profesional de la narración oral en España: Victoria Gullón.
8. **MANO**, Asociación Madrileña de Narración Oral: Concha Real Verde.
9. **Narradores del poniente**, Charo Jaular.
10. **Kontalariak**: José Mari Carrere.
11. **Variosventos**: No asistió ningún representante.
12. **NANO**, Narradores Amb Narradors Organitzats: Susu Benítez.

En general todos hablaron de cómo habían nacido, cuantos eran sus miembros y de sus problemas organizativos. Excepto ANIN, la mayoría son de reciente creación y estamos en período de acomodación, pero casi todos apuntaron la necesidad de crear asociaciones fuertes y de establecer algún tipo de federación con las restantes. Se vio también que pueden coexistir, incluso en un mismo ámbito geográfico, más de una asociación con intereses muy definidos.

CONCLUSIONES DE GRUPO:

REUNIÓN DE GRUPOS

La reunión se planteó como una reflexión sobre tres cuestiones:

1. ¿Qué es ser un profesional de la narración oral?
2. ¿Qué condiciones mínimas se han de dar para que haya un acto de narración oral?

3. ¿Por qué la narración oral no se considera como una profesión?

GRUPO 1

1. Se daban dos posturas: legal y personal.

- a) Es profesional aquel que desde el punto de vista de la legalidad administrativa está dado de alta y cotiza.
- b) Es profesional todo aquel que se considera a si mismo como tal.

2. Las condiciones mínimas estaban relacionadas con el caché. Abogaban por el sistema de gremios aprendiz, maestro...

3. La culpa es en gran medida de los narradores al estar poco formados. Esto implicaría cambios necesarios en repertorios y en manera de contar, es decir: I+D+I.

GRUPO 2

1. Hacían la distinción entre narrador profesional / narrador oral. Diferencia marcada por el mercado laboral: el primero sería aquel que está legal y vive de ello, y el segundo, es decir, narradores orales, seríamos todos.

2. Depende de la sensibilidad del programador:

- A) Respetar las edades
- B) Tiempos de inicio y fin.
- C) Disposición de los espacios
- D) Condiciones acústicas.
- E) Contratos.
- F) Provisión de gastos y hojas de pedido.

3. Por desconocimiento. Debemos ser los primeros en exigirnos seriedad a nosotros mismos. Gestionar mucho mejor, las formas son importantes.

GRUPO 3

1. Distinguir entre el que vive de ello y el que se dedica esporádicamente, pero es muy bueno (muy profesional).

2. Dos tipos de condiciones:

- a) Administrativas.
- b) Artísticas.

Dentro de estas debería haber algunas exigidas por el programador: que se nos vea y oiga bien, etc. Esto se solucionaría en gran medida negociando una ficha técnica que comprometiera a la parte contratante a respetar unas mínimas condiciones.

3. Porque falta una asociación potente de narradores. A veces

somos nuestros mayores enemigos al no exigir las condiciones mínimas adecuadas y no hacemos valer nuestro oficio /arte. Hay también un gran desconocimiento de nuestro trabajo basado en modelos estereotipados y tenemos muy poca visibilidad social en los medios de comunicación.

GRUPO 4

1. El profesional es aquel que se toma su trabajo en serio, investiga, renueva repertorio, se recicla. Es decir, aquel que se compromete con su oficio a tope.

2. a) Hay algunas dependientes del narrador, que estarían contempladas en el punto de arriba y resumidas en: respeta a tu público.

- b) De la contraparte:
 - Espacio adecuado e íntimo.
 - Público acorde.
 - Sonoridad e iluminación adecuadas.
 - Contrato mínimo.

3. Porque en general se piensa destinado a público infantil, lo cual lo desprestigia. Los cachés son más baratos en relación a cualquier propuesta escénica cercana. Y haciendo autocrítica, hay un cierto estancamiento de las propuestas.

GRUPO 5

1. Como en casi todos los grupos, se hizo una distinción entre profesional y profesionalidad. Profesional es aquel que vive de su trabajo, que trabaja y cobra por ello. Profesionalidad es hacer bien el trabajo, por tanto un profesional puede ser bueno o malo. Se matizó una cosa hermosa: es profesional aquel que ama su trabajo. Se apuntaron las dificultades para ser bueno en las tres facetas de la profesión, a saber:

- a) La cocina, es decir la búsqueda y preparación de cuentos.
- b) El acto en sí de contar, la actuación.
- c) La venta, el marketing y la parte administrativa.

2. El profesional se ocupará de conseguir las condiciones adecuadas.

3. Nos vendemos mal, incluso esta misma pregunta está formulada en sentido negativo. Y deberíamos evolucionar, investigar, desarrollar. Estamos un poco estancados a nivel artístico.

Una conclusión que se extrae del trabajo de las mesas y de los comentarios de los pasillos es que el camino natural, ya emprendido con el objetivo de profesionalización de nuestro trabajo, desembocaría en una federación de las diversas asociaciones. ■

es cou per allà

Xarxa Internacional de Contacontes

per Xavier Gállego

Ja fa dies...

Va ser cap al mes de setembre de 2009 quan es va fer oficial la presentació de la *Red Internacional de Cuentacuentos (RIC)*, encara que els seus impulsors ja feia dies i dies que en parlaven i comentaven. I si en alguna cosa van estar d'acord, va ser el retrocés i el deteriorament que pateix l'oralitat davant de les noves tecnologies i els mitjans de comunicació actuals. És per això que van voler donar la veu d'alarma i crear una eina de coneixement i lligam entre totes les persones interessades en la difusió dels contes, l'animació a la lectura, la creació literària i les arts escèniques.

D'aquesta manera va néixer la RIC, amb l'objectiu bàsic de dinamitzar escoles i biblioteques a través de la narració oral, l'animació a la lectura i la divulgació de la literatura tradicional, a més de ser un punt de trobada entre persones que, d'una manera o altra, tenen a veure amb aquest món. I efectivament, al llarg d'aquest any i escaig de funcionament de la RIC, la seva pàgina s'ha convertit en un espai virtual de reflexió, informació i opinió amb relació a la narració oral.

La RIC és un portal fet per narradores i narradors orals (<http://www.cuentacuentos.eu>) obert a tothom que estigui interessat en tot allò que faci referència al fet narratiu, com ara textos teòrics, un enorme llistat amb més de 750 narradores i narradors dels cinc continents, enllaços interessants, informació sobre festivals i notícies de contes i contacontes entre d'altres coses.

Els desitgem molta sort i una llarga vida!!

es cou per allà

FEST

Diari informatiu del FEST –Què s'està cuinant?

per Mercè Rubí

ANIN va a Madrid **Dia:** 22 de setembre 2010 **Lloc:** Cafè Comercial de Madrid **Hora:** 16:30h.

Què és?

El FEST encara no té una entitat jurídica i per tant no té cap poder. Actualment és un lloc de trobada on compartir experiències al voltant del fet narratiu entre associacions, escoles i festivals europeus.

El FEST es reuneix en assemblea un cop a l'any i una de les tasques d'enguany és cercar una figura jurídica adient per a la problemàtica narrativa.

De la darrera trobada a Reading va sortir la composició de l'Steering Group actual per preparar la trobada d'Espanya. Els membres són de Noruega, Suècia, Irlanda i Espanya.

Per poder participar en el FEST i/o formar part d'algun grup de treball, cal tenir un bon nivell d'anglès per poder entendre i expressar-se en aquesta llengua, que ha quedat com a llengua vehicular. Només pot tenir vot en el FEST un membre de cada associació / escola / festival encara que si hi ha més places hi puguin assistir altres membres. Per formar part d'aquesta Federació Europea, FEST, cada associació haurà de pagar una quota aproximada de 1000€.

Qui som?

Ens trobem puntualment el Pep Bruno, l'Ana Griot, la Concha Real i jo. Em presento com a ANIN i començem la reunió, també hi són presents virtualment dos membres de Nano de València, l'Óscar i en Susu.

En Bruno pren la paraula i ens fa cinc cèntims del FEST i del Steering Group, del qual n'és un dels set membres.

FEST 2011

El FEST 2011 es realitzarà a Toledo del 6 a l'11 de juny. Tot i que en un principi es va parlar de Guadalajara, no es va arribar a un acord amb aquesta ciutat. El FEST serà abans de la Marató, que aquest any celebra els 20 anys.

La trobada serà a l'alberg castell de Sant Servando a Toledo, que pertany a la Junta de Castilla La Mancha.

<http://www.castillosnet.org/programs/castillosnet.php?tip=alb&dat=toledo/TO-CAS-007>

Els dies 6 i 7 es farà una trobada de joves narradors (a la resta d'Europa s'impulsa l'estudi de la narració oral des de vessants més pedagògiques a través d'escoles, etc...).

Els dies 8, 9 i 10 ja serà la trobada del FEST i s'oferirà transport per tots aquells que vulguin anar a la Marató de Guadalajara un cop acabada la trobada.

Un dels objectius d'aquest any és fer la pàgina web del FEST.

FEST

Com es prepara?

Hi ha dues reunions anuals de l'Steering group, però aquest any, si s'aconsegueix la subvenció que s'ha demanat a la Fundació Europea de Cultura per un import de 30.000€ i que a finals d'octubre ja es sabrà si l'han concedit, en comptes de dues reunions se'n faran tres, al novembre a Estocolm (si no hi ha subvenció, aquesta reunió s'anul·la), els dies 21, 22 i 23 de gener a Dublín i els dies 1, 2 i 3 d'abril a Madrid.

Amb aquests diners també es podrà pagar del FEST 2011 l'allotjament i la web.

Des d'Espanya s'ha anat a parlar amb l'arxiu de la biblioteca de Toledo per temes de logística, posar serveis turístics, bus i si es pot cobrar menys.

Col·laboracions

Aeda enviarà mensualment un correu informant del procés i demanaran a les associacions espanyoles quan calgui col·laboració.

Comenten els de MANO que es poden encarregar de buscar allotjament pels membres de l'Steering group per la reunió de maig.

Primer correu informatiu dia 5 de novembre 2010

Acaben de notificar que els han denegat la petició de subvenció per la trobada del FEST a Espanya, ara ja no sortirà tan econòmic com es pensaven. Llàstima!

Les trobades per preparar la documentació dels FEST es fan a través de l'Skype, així no hi ha viatges que ho encareixen i que han de córrer a càrrec individual.

El Seminari de Literatura de Guadalajara acollirà als participants del FESTen la XX Marató i organitzarà un sopar de benvinguda i prepararà un espai per que els narradors puguin narrar.

El més probable és que el FEST es celebri una primera part a Toledo i una segona a Guadalajara.

Seguiran informant sobretot si els hi volem donar un cop de mà.

el secret de la picada

Com ens hem de vestir per explicar contes?

per Susagna Navó

narradora, actriu i costurera

Ah, bona pregunta!
Complicada de contestar, això sí.
No hi ha lleis per a això, només opinions.

Per als qui hem entrat al món dels contes el vestuari és un punt tan important que a vegades ens «disfressem» una mica, massa i tot. Sovint sembla que associem els contes a una moda de pantalons de ratlles, faldilles de farbalans i samarretes de cotó, com si anéssim a marxar de campaments. Hi ha cops (sobretot a les sessions per a adults) en què triem una indumentària fosca, sovint negra. És més elegant? És herència d'aquells mims que gesticulaven amb la cara emblanquinada? Dissimula els «michelins»?

O bé, no ho tenim gens en compte, ens posem allò que ens ve a les mans quan obrim l'armari, tant ens fa que sigui groc com verd, cotó, tergal, llana o seda.

De la mateixa manera que molts narradors duem tot de coses a la maleta dels contes per ajudar-nos a crear un ambient en la sessió, per captar l'atenció dels nostres oïdors, també cal que ens vegem a nosaltres mateixos com una part d'aquesta maleta; igual que la nostra veu, el nostre cos i el nostre vestit capten l'interès dels que escolten.

Jo penso que el vestuari ha de ser prou discret com per no interferir en la narració i prou personal com per dir coses de nosaltres. I, posats a pensar, podria aventurar tres punts, un guió a seguir:

–ESTIL: **El vestuari del narrador ha de tenir el seu estil.** (Que allò que ens posem per explicar també, en un moment donat, ens ho posaríem per anar pel carrer.)

–COLOR: **Segons el tipus de contes. Segons l'espai.** (Per contrast o per similitud, per exemple contes de por-negre?

Si al darrera hi tenim una cortina de ratlles millor un color llis... Ben segur que un estilista ho explicaria millor)

–TEMPERATURA: **Adequat a l'espai on anirem. (Exterior-interior).** (Si sabem que és al carrer, a ple sol, val més que no ens posem màniga llarga, ni un barret de llana, potser amb tirants una nit fresca de primavera tampoc seria el millor).

Ja ho sé, ja ho sé, no podem portar tres o quatre modelets per si de cas, ni sabem gairebé mai què ens trobarem, ni tenim a l'armari roba per a totes les ocasions, ni... mireu, quan el narrador ha pensat com es vestirà, es nota, encara que no segueixi cap dels punts del guió, i sovint encerta perquè s'hi sent còmode, això arriba al públic i aquest ho agraeix.

De tota manera, és parlar per no estar callat; està clar que ha de ser un mateix qui decideixi què es posa. Però... per un moment... imagineu-vos com a espectadors: segur que no us heu fixat en com va vestit aquell que us està parlant? No heu pensat que allò que porta no li escau gens o al contrari? Secretament, no heu agraït la cura amb què ha triat el seu vestit i que durant la sessió, la roba ha deixat de tenir importància perquè està integrada en el tot?

Igual penso tot això perquè la meua vida professional gira a l'entorn de l'espectacle, potser perquè he arribat als contes des del teatre (i aquí entrariem en l'eterna discussió, no ho fem, sisplau) o potser perquè em dedico també a la confecció de vestuari i m'interessa tot el que hi té a veure, potser.

Només penseu-hi, se us acudiran més coses, segur. I un dia en parlem.

Fins la propera.

Per aprofundir una mica més en el tema del vestuari hem volgut fer una pregunta a uns quants narradors que sovint fan les maletes...

Què no pot faltar a la teva maleta quan viatges a festivals de narració?

Martha Escudero

Cuando viajo para asistir a un festival no puede faltar en mi maleta una parte fundamental de mi indumentaria para narrar: un **REBOZO**. (El rebozo es una pieza de ropa que es como un chal, largo, que para las mujeres que en México visten aún ropa tradicional, sirve para todo -como el mocador de fer farcells-: cargar al bebé, llevar la leña, tapar el frió... Afortunadamente se está revalorizando la utilidad y elegancia de esta pieza).

Noemí Caballer

Jo trio el vestuari en funció del públic a qui van adreçats els contes, però la peça que no falta mai a la meva maleta quan viatjo amb els contes amunt i avall (o bé, quan viatjava) és o bé una **FALDILLA NEGRA LLARGA** fins als peus o bé un vestit negre amb taques vermelles també llarg fins als peus. El perquè... jo quan vull explicar d'una manera còmoda m'assec en una cadira amb les cames obertes, és un gest que faig d'una manera completament inconscient, i aquest tipus de roba em permet fer-ho còmodament.

Felix Albo

Viajo siempre con una **LIBRETA EN BLANCO, DOS BOLÍGRAFOS** (preferiblemente bic naranja), mi **NOTEBOOK**, **ROPA** de más para actuar, mi **CÁMARA** de fotos y el **CEPILLO DE DIENTES**. El **LIBRO** que me estoy leyendo siempre me acompaña, pero rara es la ocasión que lo abro. Prefiero viajar mirando.

Eugenia Manzanera

Mi maleta siempre lleva mi vestido de contar: **CAMISOLA NEGRA** «tunneada» por una servidora con retales que relatan mi memoria emotiva. También me gusta llevarme una **CAJITA DE MÚSICA... LIBROS, OBJETOS, SILUETAS-GUANTES-MARIONETAS** (alguna siempre se cuele), y **MANDILES** que cuentan como he cocinado el cuento.

Jose Campanari

No puede faltar en mi maleta la camisa, el pantalón, los calcetines y los zapatos que uso para contar. Pero lo verdaderamente imprescindible es el **PAÑUELO NARANJA** para el cuello y los **PAÑUELOS DE PAPEL** para los mocos.

Vivo del Cuento Alberto Mateos

En Vivo del Cuento tenemos deje flamenco y en ese honor llevo siempre un **CHALECO** para contar porque de esta manera vestían la gente que cantaban y contaban historias en los tabancos (tasas, tabernas) de Jerez y en los baches (tabernas) de Cádiz. Un **SOMBRERO** y un **PAÑUELO** para el cuello son fundamentales para cuentos cercanos a la Soleá. Y, para acabar también llevo una **CHILABA** del otro lado del estrecho. (Imprescindible: **VINO DE JEREZ**, preferentemente Oloroso seco).

Carlos Ortiz, Caoz

Las prendas que nunca pueden faltar en mi maleta son: un **PAÑUELO** para la cabeza (debe ser regalado no comprado), un **RELOJ DE BOLSILLO** (ahora uno comprado, porqué el que me regaló mi abuelo lo perdí) y, según el público o el espectáculo una **CAMISA o CAMISETA FUERA DE LO COMÚN** (es decir que jamás las uso para vestir fuera del escenario).

Boniface Ofogo

Cuando viajo a un festival de narración, nunca puede faltar alguno de mis **TRAJES TRADICIONALES AFRICANOS**.

Juan Gamba

Un **PANTALÓN Y UNA CAMISA NEGROS**, mis **LENTILLAS** y **MAQUILLAJE** básico para resaltar los gestos de la cara.

Açò com m'ho menge?

Objecció de consciència

per Xavier Gállego

Ara fa quasi un any em van demanar fer quatre sessions de contes d'aquelles que, eufemísticament, en diuen «per a públic familiar». És a dir, aquelles sessions en què els adults aparquen les criatures i ells es dediquen a altres coses. I encara que aquesta no és la meva especialitat, vaig decidir de fer-les per veure si ampliava una mica el meu camp d'acció.

Fins aquí, res a destacar, tot correcte. Però la clau de volta de la qüestió va ser el lloc. Em va fer l'encàrrec una editorial de llibres infantils per fer les sessions a una gran superfície de la meva ciutat. Mai ho havia fet en un lloc similar i certament la experiència va ser, com a mínim, curiosa.

Us diré que l'organització, en general, em va tractar bé, sense cap problema, posant a la meva disposició un petit espai *relativament acollidor* i procurant que no em faltés de res. Quan dic que l'espai era *relativament acollidor*, vull que imagineu una mena de tarima al terra, amb coixins i alguns ninots de peluix, amb un petit banc perquè jo pogués seure...

i globus!!!!

Heu intentat mai explicar històries mentre els nens tenen globus a les mans? Tasca força difícil, us ho puc assegurar. Però a més, al costat mateix, hi havia una casa de joguina, d'aproximadament un metre d'alçada, on els nens entraven i sortien... Malgrat tot, les contades no van anar del tot malament i encara vaig tenir una certa audiència.

Però encara i així, el pitjor d'aquestes sessions no era haver de narrar en aquest «micro-espai». El problema real, era el «macro-espai». Intentar explicar contes mentre riuades de gent passa pel teu costat amb carros de la compra -mai m'havia adonat de com grinyolen-, on els anuncis per megafonia (malgrat la meva petició de treure música i anuncis durant el temps de la narració) demanen que fulanet de tal passi per la caixa central o que els senyors clients tenen en oferta els plàtans de Canàries a només 0,99 euros el quilo, es converteix en una aventura difícil d'oblidar... un autèntic mal de cap!!

Diuen que de qualsevol experiència es pot treure algun benefici. I és ben cert. I a mi, aquesta experiència em porta a fer-me objector de consciència en assumptes narratius a una gran superfície. D'entrada, per tot el que us he explicat, però també perquè, vulguis que no, amb la meva participació estava propiciant el consumisme galopant d'aquesta societat. I no és que jo fes propaganda de cap llibre, editorial o article d'aquella botiga, sinó que considero que la meva contada anava encaminada a lligar un petit acte cultural (?) amb el consum. I no, no m'ha agradat jugar a aquest joc.

I és que després de cada sessió no tenia cap més alternativa que fer-me una truita d'aspirines per intentar millorar el meu estat físic i mental.

Per això, estimats i estimades, **em declaro objector!!**

el correllibres explica

EL PREMI HELENA JUBANY DE NARRACIÓ CURTA O RECVLL DE CONTES PER A SER EXPLICATS

per Joan Jubany i Itxart

President de l'Associació Cultural Helena Jubany i Lorente

Per a més informació sobre l'Helena Jubany i l'associació que porta el seu nom podeu consultar els webs:

<http://helenajubany.cat>

<http://helenajubany.cat/associació>

L'Associació Cultural Helena Jubany i Lorente va néixer el dia de sant Jordi de l'any 2008 amb l'objectiu primordial d'instituir un concurs literari per premiar i publicar una narració pensada i escrita per a ser explicada. De llavors ençà, ja hem publicat dues obres i aquest 2 de desembre lliurarem el tercer dels premis Helena Jubany.

La primera obra fou *El karma del carnisser*, de Xavier Cabús, que guanyà el premi el mateix any 2008. Es tracta d'un relat per a adults en què el narrador, amb un llenguatge genuí, precís i suggeridor, condueix el lector –o escoltant–, que no es pot estar de seguir l'argument, cap a un final del tot imprevisible. És la història d'un carnisser enamorat de la seva pròpia carn que tanca el cercle vital sobre si mateix. Podríem dir que es tracta d'una reinterpretació hodierna del mite de Narcís. El llibre, il·lustrat per Pere Virgili, conté un dibuix circular de figures en plena metamorfosi que embolcallen la narració.

A la segona obra, *Compta comptes*, publicada el febrer d'enguany, Joan-Lluís Moreno i Congost, guanyador del premi 2009, emprant un llenguatge viu i fresc i amb una justa dosi d'humor, confereix categoria literària a un fet tan habitual com el gust, o dèria, que gairebé tots hem cultivat alguna vegada, de comptar. Comptar coses, fets, persones, maneres de fer, maneres d'anar, etc. En aquest cas, el protagonista compta, calcula, fa estadístiques: li sembla que així domina la realitat, que l'afaiçona. Però... li lliscarà de les mans, aquesta seva realitat? Precisament són unes mans, dibuixades per JOMI, les que, fent aquells gestos que fem quan fem càlcul mental, acompanyen la narració al llarg del llibre.

Per a nosaltres ha estat un encert publicar els premis de la mà de l'editorial Tantàgora, que de seguida es prengué el projecte de l'associació com a cosa pròpia i en sortiren uns llibres que no són únicament per llegir; també són per mirar, il·lustrats, i, tal com preteníem, per ser escoltats.

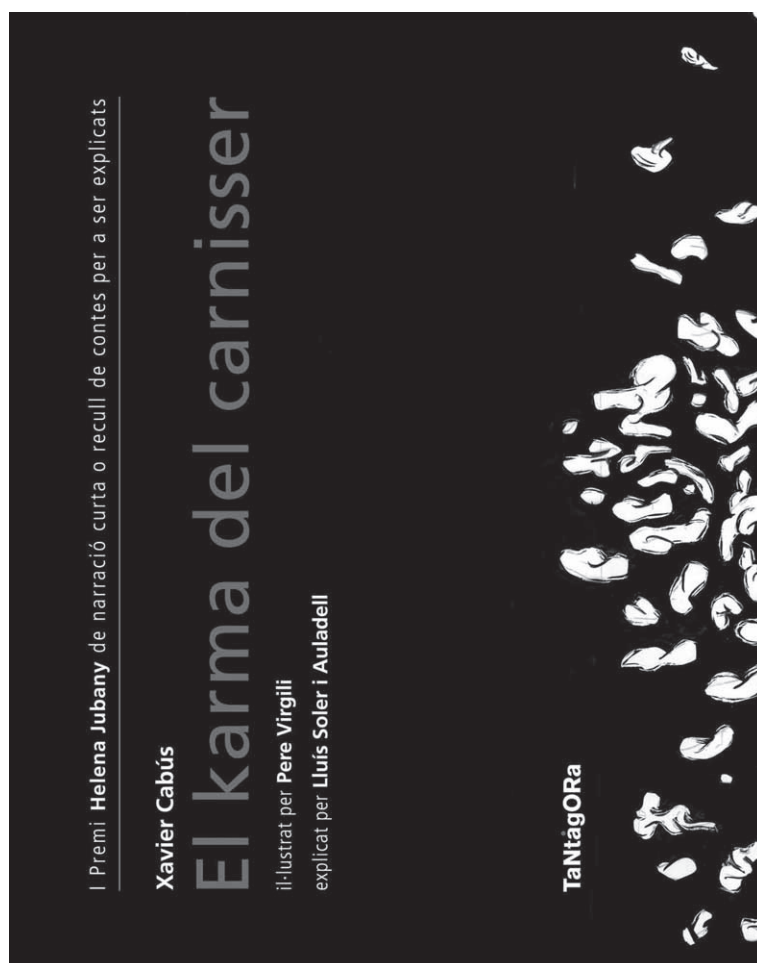
Sí, per ser escoltats, perquè, com que es tracta d'històries per a ser explicades, cada llibre en conté també la narració oral: *El karma del carnisser* amb la veu de l'actor Lluís Soler i Auladell i, *Compta comptes* amb la del seu autor, que també és actor de teatre. O sigui que unes quantes persones es poden reunir i escoltar-lo plegats. A més, a partir d'aquest segon llibre, perquè l'explicació arribi també a les persones que no hi senten, hi incloem una versió signada amb Llegua de Signes Catalana. En aquest cas, Helena Collado n'ha estat la intèrpret.

L'HELENA JUBANY

I tot això, per què ho fem? D'on va néixer la idea? La resposta cal trobar-la en l'Helena, l'Helena Jubany. Tenia 27 anys, es trobava en un moment dolç i intens de la seva vida; estava satisfeta de com li anaven les coses en la seva vida personal i professional. Els seus projectes es feien realitat i estava oberta a noves relacions, quan el 2 de desembre de l'any 2001 fou assassinada.

L'Helena havia viscut a l'entorn del llibre. Ja d'adolescent havia decidit que el seu ofici seria el d'escriure i s'hi encaminà decidida. Estudià periodisme, com la Montserrat Roig, les obres de la qual havia llegit totes abans d'acabar COU. En realitat la tenia per mestra en l'ofici al qual pensava dedicar-se i la mort de l'escriptora, quan ella feia el darrer curs a l'Institut, la trasbalsà. La plorà; se sentia òrfena de mestratge. Però lluny d'ensorrar-se persistí a continuar pel camí que s'havia traçat. Treballà també a la llibreria Robafaves: tocava els llibres, els ordenava, els embolicava... i en feia ressenyes per a la revista «Notícia de llibres».

El febrer de l'any 2000 entrà a la biblioteca Frederic Alfonso i Orfila de Sentmenat, on endegà la secció infantil i, alhora, estudiava Documentació com a segona llicenciatura. Mentrestant no deixava de ser una lectora pertinaç, creava els seus propis relats que posava a prova presentant-los a concursos literaris —el mateix any 2000 guanyà el premi de prosa vila Montroig del Camp amb *Els cristalls de les terres del nord*—, assistia habitualment a tertúlies literàries a la llibreria Robafaves de Mataró i a l'Espai Àgora de Sabadell i es dedicava cada vegada amb més entusiasme a la narració oral: a més de fer-ho a

II Premi Helena Jubany de narració curta o recull de contes per a ser explicats

Joan-Lluís Moreno Congost

Compta comptes

Il·lustrat per Joma

Explicat per Joan-Lluís Moreno Congost

Signat per Helena Collado. Intèrpret de Llengua de Signes Catalana.

10.073	10.074
10.078	10.079
10.083	10.084
10.088	10.089
10.093	10.094
10.098	10.099
10.103	10.104
10.108	10.109
10.113	10.114
10.118	10.119
10.123	10.124
10.128	10.129
10.133	10.134
10.138	10.139
10.143	10.144
10.148	10.149
10.153	10.154
10.158	10.159
10.163	10.164
10.168	10.169
10.172	10.173
10.177	10.178
10.182	10.183
10.187	10.188

TaNitáORa

la biblioteca, participava en els tallers i sessions de «La casa de los cuentos» de Numancia Rojas. Li encantava explicar contes tant a infants i com a adults, desgranant sovint els relats mentre desplegava les pàgines del llibre –tècnica que havia après d'en Pep Duran, traginer de contes, amb qui havia compartit la feina a la llibreria Robafaves– fent que les imatges i fantasies dansessin per la ment dels oïdors. Recordo que poc abans que ens l'arrabassessin, em parlava entusiasmada de la seva "maleta de contes", el recull dels seus contes per explicar preferits, que triava acuradament.

A més dels llibres, l'Helena tenia una altra passió: la natura. Li agradava la muntanya, fer excursions, petites escalades, conèixer els indrets i el territori. Això i el desig de fer colla a Sabadell, on, procedent de Mataró, s'establí els darrers dies de desembre del 2000 per la proximitat a Setmenat, on treballava, la portaren a participar activament en les activitats de la secció Natura de la UES. Fins que el dia 2 de desembre de l'any 2001 fou assassinada. Després d'una investigació lenta i infructuosa pel que fa a l'obtenció de les proves determinants, i de la reiterada negativa del jutge de realitzar les que proposava l'advocat de la família, tant la policia com la judicatura van desistir de deixar clars els fets.

L'ASSOCIACIÓ CULTURAL HELENA JUBANY I LORENTE

Fou llavors que familiars, amics i companys de l'Helena, per mantenir-la viva en nosaltres i en el record col·lectiu vam decidir que li ompliríem la maleta de contes que tot just havia tingut temps d'encetar. Així és com va sorgir l'Associació, oberta a tothom que estigui interessat en el seu objectiu, que se sintetitza en el logo de què ens hem dotat: una torxa encesa en què la flama és la mateixa Helena representada per la seva signatura. Amb això volem dir que ens mou el desig d'encomanar el seu gust per la lectura, la creació literària i la transmissió oral de la literatura, desig que de moment hem concretat en la creació del Premi Helena Jubany de narració curta o recull de contes per a ser explicats.

el correllibres proposa

RONDALLES MALLORQUINES

Benvinguda sigui l'edició de les rondalles mallorquines en format cd!

per Roser Ros

Enguany s'ha reeditat una part de les rondalles mallorquines en format cd, després d'haver-ho estat en llibre, en pic-up, i en cassette.

Per entendre la riquesa literària i folklòrica d'aquest immens recull, reproduïxo literalment les paraules que escrivia Francesc de Borja Moll al dors del pic-up que reproduïa la gravació de la rondalla de la Flor romanial. Moll, un dels mallorquins que més ha fet per la difusió d'aquest patrimoni, ho deia així devers els anys 60 del segle passat:

Entre les obres més valuoses i representatives de la Renaixença insular ocupa un lloc eminent l'Aplec de Rondalles Mallorquines format per Mn. Antoni M. Alcover (amb el pseudònim Jordi d'es Recó). Aquesta replega feta amb molts d'anys de treball, constitueix el «corpus folklòric» més extens que s'hagi reunit mai en terres hispàniques i es pot equiparar, sense exageració, a la gran labor que ha immortalitzat els germans Grimm com a pares de la rondallística moderna.

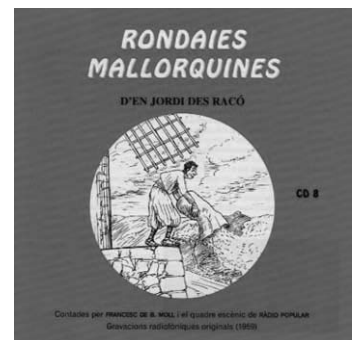
A part de llur extensió, tenen les rondalles de Mn. Alcover un altre mèrit extraordinari: l'encert absolut del to i de l'estil en la manera de contar-les. No són un simple recull d'erudit; tenen la vivesa i la gràcia vibrant de qui vol captar-se l'atenció i l'entusiasme de l'escoltant o llegidor. L'íntima compenetració de Mn. Alcover amb l'esperit popular és el secret del gran èxit que han tingut i tenen cada dia més rondalles alcoverines.

Barcelonina de cap a peus com sóc, més avesada a conèixer les rondalles a través de la lectura que no pas a escoltar-les de la boca de cap narrador familiar o forà, he de reconèixer que el meu primer contacte amb aquest corpus rondallístic excepcional

es va produir a través del canal oral, però no pas procedent de la boca de cap narrador o narradora vistos i escoltats en directe, sinó a través d'un disc que vaig escoltar més d'un centenar de vegades en companyia dels meus germans i germanes quan devia tenir devora 15 anys on en mateix Borja Moll i el quadre escènic de Ràdio Popular Diocesana de Palma de Mallorca ens regalaren les orelles amb una versió de la flor romanial que, durant molts anys vàrem tenir per única, a més d'altres rondalles. Aquestes benaurades versions radiofòniques de ràdio popular de Mallorca, es radiaven a les 9 del vespre, just abans de sopar i, quan això es produïa, les famílies illenques (em consta –sobretot– que així ho feien a Palma) s'asseien al voltant de l'aparell radiofònic, com si d'una llar de foc es tractés, i mentre escoltaven s'abstenien de fer qualsevol altra feina perquè tal com va deixar escrit Walter Benjamin (cito de memòria) «quan s'escolta ni es fila, ni es teixeix, no es pot fer res més que parar l'orella».

Les rondalles, ja siguin llegides o escoltades, contribueixen a la formació del caràcter, a l'enculturació dels individus, a fer-los part d'un col·lectiu, d'una comunitat.

Recentment he tornat a escoltar aquestes rondalles i he pogut comprovar fins a quin punt la veu de Francesc de Borja Moll exercint de narrador és l'element més xal·lest (ja em perdonareu l'ús d'aquest adjectiu tan... mallorquí), capaç de mantenir viva l'escolta en el transcurs d'aquestes llarguíssimes i peculiars narracions on el seu versió-nador, Jordi des Recó, hi va abocar cabassos de literatura, de llengua, de mots i expressions genuïns i molt estimats per la gent de les terres mallorquines, de funcionament socio-cultural. La seva durada és tal que és inevitable l'aparició d'alguna desconexió durant l'audició, però puc afirmar que és la veu del senyor Moll el causant de la nova connexió. I ara, si em permeteu, us convido a fer-ne l'experiència personalment. Us convido a parar l'orella per escoltar les rondalles incloses als nous cds.

el correllibres proposa

Borumballa 2010

per Xavier Gállego

Una de les darreres novetats incorporades al correllibres no fa gaires mesos, ens arriba des de terres valencianes i neix a redòs de la VII edició de l'ENCONTES, Festival de Narració Oral d'Altea. Es tracta del llibre «**Borumballa 2010. Primera convocatòria oberta de contes curts**», presentat el propassat mes de maig, dins del propi festival alteà. Per aquells (com jo) que no sàpiguen què vol dir la paraula *borumballa*, cal informar que és el mateix que *encenalls* en català del principat o *virutas* en llengua castellana. I si voleu cercar més significats en d'altres llengües, utilitzeu el traductor de l'ordinador...

Sí, sí, m'estic anant de tema... ja torno.

Aquest llibre va sorgir de la voluntat d'enriquir el propi festival, potenciar la participació i fomentar l'ús del valencià. Tanmateix, per possibilitar una més gran participació, els textos han estat publicats en la seva llengua original i traduïts al valencià, i ha pres la forma d'una edició bilingüe prou interessant.

Els contes (48 narracions de les 180 rebudes) són d'allò més heterogeni i seria difícil parlar-ne en genèric o destacar algun dels relats, ja que cadascun d'ells té unes característiques i unes formes ben diferents. El que sí faré és recomanar-vos la seva lectura ja que hi trobareu sorpresa, tristor, cinisme, surrealisme, confrontació,... en fi, tot allò que s'amaga als contes.

... ja sabeu, encenalls, *virutas*, ... ■

això era i no era

EL DIMONI FUMADOR

ENRIC VALOR

Rondalles Valencianes 4
Edicions del Bullent

La travessa és un vell camí romà que puja des del poble de Penàguila fins a la coronació del coll.

Orientat a tramuntana, és aquell un pintoresc indret, però resulta més aviat trist i solitari. D'a mitjan camí, ja veus allà avall, com ho veuria un soliguer, la petita vila, els grans pins que la volten i el terrany extremadament trencat del terme baix.

Per aquell camí de ferradura és per on pujava una vesprada de tardor, en aquell temps, un home de Penàguila a qui deien l'oncle Porra.

Era ell un homeneu animós, trempat, així com d'una quarantena d'anys, que devia el seu malnom al nas prominent que tenia i que li donava molta personalitat. Bon home també ho era de veritat; però tenia molt arrelats dos vicis; el primer, una desgavellada passió per la cacera; l'altre, que bevia vi immoderadament, sobretot els dissabtes. Açò darrer, probablement va ser la causa del disgust que va tenir aquella vesprada en l'antic camí, allà amunt vora la crestallera del Castell.

Justament el diumenge abans, havia estat advertit per rector de poblet, el vell mossén Galiana, que va amenaçar-lo de negar-li la absolució quan anàs a complir en la parròquia, si aleshores no s'havia ja corregit d'aquella desficiada i perillosa immoderació.

—Porra— li havia dit, —no sé què haig de fer de tu. Que te'n passasses de la ratlla en el teu sant o en la festa major del poble, i açò sense voler i solament per commemorar i alegrar la diada, podria passar als ulls de Déu, que tal vegada per això va manar a Noé allò que tots sabem que li va manar. Perquè una festa grossa de la cristiandat, sense que els cristians puguen sentir-ne fortament l'alegria... Jo també me'n faig càrrec. Però això que tu fas els cinquanta-dos dissabtes de l'any, això és vici i res més que vici, castigar el teu cos, donar escàndol i cometre pecat mortal.

Pujava, com diem, pel camí l'animós oncle Porra, i anava encara remugant la filípica de mossèn. Al muscle, duia l'escopeta pistonera; al coll, una bufanda, perquè feia fred, i la muntera estacada fins les orelles.

La pistonera és una arma semblant als trabucs, que es carreguen per la boca. Ell la duia carregada i anava a veure si podia soltar un parell de trets a les perdis dalt en el Pla del Cirer.

Eren les tres de la vesprada, i ell havia passat ja la negrosa ermita que hi ha a mitjan costera. Passà més amunt, sota un ixent de les penyes del castell, on hi ha unes coves de roca grogosa a la dreta del camí, i, de reüll, no sé quina cosa va veure bellugar dins una de les coves. Instintivament, tirà mà de l'escopeta, com fan tots els caçadors, però s'adonà que el qui eixia d'allí i li barrava el pas plantant-se en mig de la romana senda, no era un cervall, ni un llop, ni un rabosot, ni res que ell pogués caçar: era un home, un home estrany, prim i llarg, de gran nas aguilenc i ulls esqueixats i plens de rellampcs. Duia una muntera, talment com feien els d'aquelles comarques; però a la primera ullada, Porra va trobar que no el coneixia de res.

I arribà a l'home estrany, que el saludà molt afectuós:

—Hola, oncle Porra!

—Hola germà!— respongué el caçador, a la usança del país.

—Què, de feina?— preguntà el foraster.

—Sí... Però escolte— puntualitzà Porra parant-se-li al davant, —vosté no és de Penàguila, veritat?

L'home estrany rigué:

—Igual que si ho fos. No em coneixes? Jo estic ací destinat.

Es torbà un poc el caçador, i li va mirar la cara. Deu de cell! Dels ulls d'aquell home eixia llum, llum de veres, que li donava, a Porra, com una calor! I davall la muntera mal estacada al cap, li va descobrir les puntetes de dues banyes.

«És un dimoni», es digué Porra tremolant.

Però encara que ràpidament ho relacionà amb el pecat dels dissabtes i amb el bonegó de mossén Galiana, s'asserenà. Perquè Porra era molt astut, com a bon caçador de muntanya. Ah! Veurem si encara no li gastava ell una de bona!...

—Assentem-nos i fumarem, que ara et reconec— li digué tot pegant-li una amical esplanissada en el muscle.

—No em tens por?

—Per què te n'haig de tenir?

—Així m'agrada, Porra —s'alegrà el dimoni—. Tots em fugen, i quasi sempre m'haig de quedar xarrant sense que ningú m'escolte.

Es van asseure, cadascun en una cantera de les que rutlen fins a la vora del camí. El dimoni preguntà la garjol de Porra:

—Què és això que portes?

Es referia a l'escopeta.

—No ho saps?

—No —confessà el dimoni—. Fa molts anys que no havia vingut pel món. Me'n va passar una!... L'altra volta que estava ací se'm va perdre l'ànima d'un renegat que duia cap a l'infern. I l'Amo, es clar, em va tancar en una cel·la de castic i allí m'han tingut a pa i aigua una pila d'anys. M'han soltat fa quatre o cinc dies amb l'encàrrec de no tornar a badar.

Porra va escoltar impassible l'explicació. De manera que aquell dimoniet del dimoni no havia estat en el món des d'avanç d'inventar-se l'escopeta!

—Açò que porte —informà llavors amb serietat l'oncle— és una pipa.

—Una pipa?

El dimoni badava i feia cara de soca.

—Oi! Tampoc no saps què és una pipa? I fuma?

—Pipa, fumar...

—Fumar és beure fum. Tu no n'has begut mai?

— És clar que n'he begut —féu el dimoni—. Allà avall on nosaltres vivim, no hi ha res més que foc i fum. Però el fum se't fica en els ulls i en la gola, i no dóna mai gens de gust, gens!

—Ací és una altra cosa —continuà Porra—: ací cremem les fulles d'una planta plena d'oloretetes i n'engolim el fum, i se te'n puja al cap i te'l omple de meravelles; et trobes en el Paradís Terrenal.

Al sentir allò del Paradís, al dimoni li va caure la muntera i féu una rialla d'exitació.

—Vegem, vegem! —digué pressós.

Porra li allargà l'escopeta sense soltar-la de la culata.

—Fica't el canó dins la boca. Ací baix l'he carregada d'aqueixa herba. Tu, xucla-li fort.

Aquell babau de l'infern es va posar a xuclar per la punta del canó.

—No trac fum! —va dir a l'acte.

—Xucla, xucla! —seguia rient-se-li Porra. I mentrestant amartellava l'arma.

El dimoni es tragué el canó de la boca una vegada més i preguntà:

—És cert que veurà el Paradís?

—Xucla i calla. Paradís i estrelles i de tot veuràs! Ja me'n tornaràs la resposta!... I prepara't, que et done foc!

El dimoni tornà a xuclar.

Tot rient, tot rient, Porra estirà la clau i va soltar el tir, i es sentí un tro fortíssim, descompassat, com si haguessen esclatat cent barrils se pólvora de moros i cristians. I l'aire encalmat de la vesprada, s'omplí d'un fum acre, tremolà la terra i caigueren pel costat de l'esglaiat caçador trenta o quaranta canteres i pedrots que de poc l'esclafen; després van retronar amb estrèpit els ecos nombrosos de les muntanyes, i, a la fi, quan es va acabar el rebombori i es dissipà a poc a poc el fum que mig l'ofegava, l'oncle Porra, que seguia assegut en el cantal i amb la pistonera descarregada i fumosa entre les mans, mirà al seu voltant i comprovà que estava sol. I al dimoni?... Què li havia passat?

—Dec haver-li fet saltar la testerola —es digué Porra, ja asserenat i considerant el cas.

Es va alçar i seguí cap amunt, convençut que havia proporcionat un gran benefici a la vila de Penàguila. Un no-res: matar-li el dimoni de tanda!

Però quan ja havia fet mig quart de camí i era al capdamunt del coll, és a dir, en un punt molt agrest i solitari, va veure que al seu davant una munió de gralles, garses i esparvers, que xisclaven i grallaven horriblement tot pegant voltes en confusió enmig del cel i davallant i muntant com a quan a terra hi ha alguna rabosa o algun buf.

Allò s'esdevenia en un punt on, vora el fons del canalís, no lluny del camí de ferradura, hi ha una llavadora de penya que forma com el sostre d'una cova allargassada arran de terra, i que avui encara els veïns de Penàguila li diuen la Cova del Dimoni, prop dels tossals de Codina.

Carregà de bell nou l'escopeta, i, amb els cabells un poc eriçonnats, es va acostar a l'indret damunt el qual revolava amb gran desori l'ocellada de rapinya, i, al girar un revolt del camí, va veure, dalt les penyes de la cova, el seu dimoni... sense cap

o ballant, vinga de ballar, tot fent estranyes contorsions o horrorosos bots. De dins el cos, li eixia una esgarrifosa rialla i paraules soltes sobre el vi del dissabte i la falta d'absolució.

Esborronat i com boig, tirà l'oncle Porra l'escopeta en un costat i emprengué la fugida camí avall, cap el poble, i això a bots més descompassats encara que els que pegava el dimoni, que li venia darrere sense cap i rient-se-li amb una rialla espantosa. La veu li eixia del ventre, a aquell ser monstruós, i Porra sentia que cridava:

—Oncle Porraaa! Oncle Porraaaaaa! No cal que fuges de mi!

L'oncle Porra, seguia corrent costera avall; es tapava les orelles, però el sentia igual. Els ocells de rapinya revolantigaven per damunt i no paraven d'escandalitzar.

—No te'n vages, oncle Porra seguia cridant el dimoni—. Jo no necessite el cap per a viure, i tu tampoc necessites l'absolució per a anar a l'infern.

Quan arribà a l'ermita que hi ha a mitjan camí —l'ermiteta de Sants—, s'agenollà l'oncle Porra i ve fer la senyal de la creu. Esquinçà llavors l'aire un altre paorós esclafit, i després tot quedà en un descansat silenci. Les gralles, els espavens, i les garses van callar i s'amagaren en els cingles solitaris.

L'oncle Porra, llavors, s'alçà i es girà; escorcollà amb l'esguard per tots els penyals; però ja no va veure ni sentir més el descabotat dimoni.

Arribà, però, tremolant a sa casa del poble. Estava tot suat. Es va gitar en el llit, i cridaren mossén Galiana, el qual el confessà i li va donar l'absolució, després de fer-li prometre que no s'emborratxaria mai més, «ara que ja havia vist el dimoni prop», com s'ha quedat de refrany en la comarca.

Però Porra no es va morir de l'esglai. Què anava a morir-se! Es posà bo, i ben bo; i és cert que complí la promesa de no beure, i es féu molt vellet, i quan lliurà l'ànima a Déu, ho va fer allà als vuitanta-tants en pau i amistat amb el Senyor.

catacrac catacrac

conte contat

conte finit

revista n
La cita

...les històries no pertanyen només a qui hi assisteix o a qui les inventa,
un cop contades ja són de tothom,
es repeteixen de boca en boca i es tergiversen i torcen;
res no s'explica dues vegades de la mateixa manera ni amb les mateixes paraules,
ni tan sols si qui les explica dues vegades és la mateixa persona,
ni si el narrador és únic per a totes les vegades...

JAVIER MARÍAS

Mañana en la batalla piensa en mí